

Nr. 57
september-oktober
2010

Nieuwsbrief van het **STEUNPUNT** voor
INDUSTRIEEL en WETENSCHAPPELIJK
ERFGOED vzw

ISSN 1379-0420

Het Zuidepershuis te Antwerpen bevat een originele smidse met vrijwel intact behouden technische uitrusting, die nog steeds regelmatig in gebruik is. Foto: D.Z.

Redactieadres: SIWE vzw - Stapelhuisstraat 15 – 3000 Leuven. Tel.: 016.584342
 e-mail: info@siwe.be Website: www.siwe.be Verschijnt tweemaandelijks.
 Verantwoordelijke uitgever: Patrick Viaene – Land van Waaslaan 156 – 9040 Gent.
 Redactie: P. Viaene, m.m.v.: L. Boogaerts, R. Engels en K. Haustraete
 Eindredactie: het SIWE-team / Vormgeving: Alex Baerts / Druk: Theo Veugelen, Lubbeek
 Afgiftekantoor: 3360 Bierbeek – erkenningsnr.: P209286 – PB nummer: BC1608

VOORWOORD

Na een kort maar deugddoend zomerreces start SIWE het najaar 2010 met tal van boeiende activiteiten en werkt verder als knooppunt en netwerker in het brede IWE-veld. SIWE zat deze zomer niet stil, ook niet in de letterlijke betekenis: SIWE-bestuurders en –vrijwilligers zwermden uit naar alle kanten van Europa om deel te nemen aan zomercongressen, om nieuwe musea in de sector te bezoeken om zich rekenschap te geven van het werk van allerhande verenigingen en collega’s. Het nuttige werd eens te meer aan het aangename verbonden.

Intussen werd door SIWE ook de omgevingsanalyse van de IWE-sector in Vlaanderen en Brussel grondig bijgesteld en verfijnd, ook met aanvullingen over private verzamelingen industrieel en wetenschappelijk erfgoed. Bovendien worden al die gegevens nu, na analyse, verwerkt in een analyse, wat op vrij korte termijn zal resulteren in een rapport. Niet alle gegevens kunnen door SIWE publiek gemaakt worden, o.m. omwille van de te eerbiedigen privacy-regels, maar het grootste deel van de gegevens en bevindingen zal digitaal ontsloten worden. Deze databasis en de getrokken conclusies en aanbevelingen zullen ook ten goede komen aan het pas (eind juni jl.) opgerichte ETWIE vzw, waarin SIWE totnogtoe, in heel de aanloopfase een zeer belangrijke inbreng heeft gehad en o.m. door vertegenwoordiging in de ETWIE- raad van bestuur ook zal blijven hebben. Hierop werd ook reeds in het voorwoord van de Nieuwsbrief (nr. 56) ingegaan.

Vandaag staat Open Monumentendag (OMD) voor de deur. SIWE realiseerde in het kader van het thema “De vier elementen” een tentoonstelling omtrent het Zuidepershuis te Antwerpen. Deze zal ook nog na OMD 2010 te bezoeken zijn, want de tentoonstelling werd in overleg met het Wereldculturencentrum Zuidepershuis vzw gemaakt als start van een intensievere publieke ontsluiting van dit buitengewoon monument. Daarbij zullen meer ruimten dan heden op regelmatige tijdstippen bezoekbaar zijn via rondleidingen of door activiteiten omtrent de geschiedenis, de betekenis en uitstraling van het gebouw en zijn (deels behouden) technische uitrusting. Lees hierover meer u in onze rubriek activiteiten, waar ook uitgebreid aandacht besteed wordt aan “Habita et Labora”, een fototentoonstelling over Catalonië.

Nog even herhalen dat alle tips over erfgoednieuws in de sector industrieel en wetenschappelijk erfgoed zeer welkom blijven en in de mate van het mogelijke door ons verwerkt worden. Bij voorbaat dank, beste lezers, voor uw inbreng en veel leesgenot !

Patrick VIAENE
 voorzitter SIWE vzw

VERSLAG VAN EEN AANTAL RECENTE SIWE-ACTIVITEITEN

Donderdag 27 mei 2010 SIWE ANIMEERDE OPENSTELLING TENTOONSTELLING OVER ELEKTRISCHE ONDERSTATIONS TE GENT

Foto's Gert Defever uit http://membres.multimania.fr/architectuur/debondt/de_smetstraat.html

Op 27 mei jl. opende in "Villa De Bondt", de voormalige woning van architect Johannes-Albert DE BONDT, bouwmeester van talrijke "elektrische onderstations" te Gent, een unieke tentoonstelling over het heden leegstaande "Elektrisch Onderstation Gebroeders De Smetstraat" (opgericht 1933-1934 in de volkse Rabotwijk). SIWE-voorzitter Patrick Viaene gaf er een lyrische evocatie over het technisch en vormelijk kunnen van deze veel te weinig bekende bouwmeester, schepper van diverse nijverheidsgebouwen in Vlaanderen.

Het elektrisch onderstation in de Gebr. De Smetstraat te Gent behield een groot deel van zijn oorspronkelijke technische inboedel en verkeert ondanks verwaarlozing in redelijke bouwfysische toestand. Het zal geen sinecure zijn om aan het gebouw (deels eigendom van Eandis, deels ook van de Stad Gent) een passende herbestemming te geven. Men denkt aan een buurtcentrum in de horizontale vleugel en zelfs aan een moskee (in de torenachtige uitbouw). De kort lopende tentoonstelling is intussen beëindigd maar op de website www.villadebondt.be vindt men heel wat informatie en ook de unieke woning van de architect, een meesterwerk uit het interbellum, kan na aanvraag bezocht worden op bepaalde tijdstippen.

Adres van Villa De Bondt: Krijgslaan 124, 9000 Gent, telefoon: 09.221.76.09.

Vrijdag 28 mei 2010 PRESENTATIE ONDERZOEK CULTUURHISTORISCH ERFGOED VAN HET RECONVERSIEGEBIED VILVOORDE- MACHELEN, MEDE BEGELEID DOOR SIWE

SIWE-voorzitter Patrick Viaene werd vorig jaar door de Provincie Vlaams-Brabant uitgenodigd om deel uit te maken van een begeleidingscomité van deskundigen om een onderzoek te begeleiden omtrent het cultuurhistorisch (grotendeels industrieel) erfgoed in het Reconversiegebied Vilvoorde-Machelen. Dit uitgestrekte gebied aan de noordgrens van het Brusselse gewest, gekenmerkt door de aanwezigheid van vooral 20ste eeuwse en recente industriële gebouwen, doorsneden door spoorwegen en grote verkeerswegen en de Zenne is gekenmerkt door ruimtelijke versnippering en talrijke "brownfields". Het is niet meteen het meest gemakkelijke studiegebied, laat dit direct duidelijk zijn. Een deel van het gebied (namelijk het industrieel erfgoed van Machelen) werd eigenlijk nooit eerder onderzocht of in kaart gebracht. In de loop van 2009 en het voorjaar van 2010 werd het uitvoerend team (D+A consult nv, uit Halle) intensief begeleid op het gebied van methodische aanpak, de keuze van criteria, het veldwerk, de verwerking van cartografische en andere gegevens. Dit resulteerde in een (op beperkte oplage) verspreid onderzoeksrapport met een uitgebreide (onroerend) erfgoedinventaris, voorgesteld in de lokalen van 'Watersite' te Vilvoorde op 28 mei 2010. Hierbij wordt nu gehoopt dat de diverse actoren, die betrokken zijn bij de nieuwe ruimtelijke inrichting en het ruimtelijk beleid binnen het gebied, met de interessante aanbevelingen van het onderzoek rekening zullen houden.

Zaterdag 5 juni 2010 WANDELING INDUSTRIEEL ERFGOED TE SINT-TRUIDEN

Onder een stralende zon verzamelde een groep van SIWE-leden en geïnteresseerden uit Sint-Truiden en regio voor een exclusieve wandeling over industriële en sociale geschiedenis in Sint-Truiden. Deze tocht werd op deskundige manier begeleid door mevrouw Chris Stevens, een in de onderwerpen van de wandeling gespecialiseerde Truiense gids. Het eind 2009 verschenen SIWE-Magazine 41-42 over het industrieel en wetenschappelijk erfgoed van Sint-Truiden vormde de aanleiding voor de intensieve verkenning van dit patrimonium ter plaatse.

Via de karakteristieke stationsbuurt met haar belle époque erfgoed, relictten van de hout- en bouwnijverheid, maar ook van brouwerijen en groothandels, van directeurs- en (aan de rand van de wijk) ook arbeiderswoningen, bereikte de groep de achterzijde van het station met verdwenen (o.m. Fonderie

Emaillerie Saint-Trond) en nog steeds werkzame metaalbedrijven (FLAM). In deze buurt werd ook een exclusief geleid bezoek gebracht aan het bedrijfsmuseum van de tegel- en steenfabriek IMPERMO, waarin zowel het vroegere productieproces als de actuele bedrijfsactiviteiten van dit bloeiend familiaal bedrijf werd belicht, tot en met een bezoek aan de bouwwerf van nieuwe magazijnen.

Impermo Museum Plunjerpomp

Stayenwatermolen

Foto's A.B.

Via het voetbalstadion en omgeving, de plaats van vroegere Gieterij Brialmont en vroegere verzamelplaatsen van grote hoeveelheden suikerbieten, bereikte de groep de Stayenmolen. Deze watermolen werd recentelijk gerestaureerd en doet heden dienst als ruimte voor tentoonstellingen en culturele activiteiten. Na deze buitengewoon interessante wandeling van ruim 3,5 uur werd in de tuin van het horecabedrijf Belle-Vie, voorbeeldig geïntegreerd in een eind 19de eeuwse dokterswoning, een receptie aangeboden door de stad Sint-Truiden, in aanwezigheid van de burgemeester. Dit was voor de SIWE-leden een uitgelezen moment om nader kennis te maken met de aanwezige erfgoed-geïnteresseerden uit deze sympathieke Haspengouwse stad.

Zaterdag 12 juni 2010

SIWE NAM DEEL AAN “ERFGOEDPLEIN” VAN HET FORUM VOOR ERFGOEDVERENIGINGEN

Op zaterdag 12 juni werd deelgenomen aan het “Toekomstplein”, georganiseerd door het Forum voor Erfgoedverenigingen in de Verbeke Foundation te Kemzeke. De door Geert Verbeke (met eigen middelen) tot kunstencentrum en “artists in residence” herbestemde industriële loodsen vormden voor het dagprogramma een zeer geschikte locatie. (www.verbekefoundation.com) Karel Dendooven belichtte hoe de drie erfgoedorganisaties, gehuisvest in “Huis De Wolsack” te Antwerpen, nl. het Forum, het coördinatiecentrum Open

Monumentendag en Erfgoed Vlaanderen, in de toekomst hun krachten zullen bundelen. Het gaat uiteraard over een besparingsoperatie, maar waarbij gehoopt dat bij de nieuwe “bundeling” zowel erfgoedactoren als –beheerders en –eigenaars terecht zullen kunnen met hun bekommernissen en vragen over het onroerend erfgoed. Over het profiel van het “verruimde” Forum werd intensief gedebatteerd. De voorafgaande voordracht door Edith Vermeiren en de Workshops “Multimedia”, “Erfgoededucatie” en “Herbestemming” zorgden voor inspiratie en uitwisseling van ideeën over de ‘Erfgoed en/in de toekomst’. Wordt zeker vervolgd.

Woensdag 16 juni 2010

SIWE NAM DEEL AAN FARO-DENKDAG OMTRENT ERFGOED IN DE TOEKOMST

Ook FARO roept regelmatig het erfgoedveld bijeen, o.m. naar aanleiding van het project “Prisma” omtrent erfgoedwerking in de toekomst. Op 16 juni werd (als vervolg op een “scenario-oefening” van 28 oktober jl.) in werkgroepen intensief van gedachten gewisseld over de effecten van diverse maatschappij-scenario’s of modellen op het culturele erfgoedveld. Er werd gepraat over expertisedeling en internationalisering, over zelfregulering, co-regulering en subsidiariteit, over financiering, duurzaamheid en publiek-private samenwerking... Doel is om vanuit de verschillende scenario’s, die voorgesteld werden, en vanuit inhoudelijke stellingen kansen en bedreigingen voor de sector te formuleren.

Zondag 27 juni 2010:

EXCLUSIEF BEZOEK AAN HET RADIOMUSEUM TE OLEN

Onder een blakende zon startte op het schaduwrijk terras van het Olens Radiomuseum een inleiding door de stichter zelf, de heer Pieter Van Opstal, omtrent de groei en de ontwikkeling van de collectie van het museum en over de werking van het Olens Radiomuseum, dat niet lang geleden zijn volledige verzamelingen (circa 3000 radio’s en aanverwante toestellen) schonk aan de gemeente Olen, die zal instaan voor de continuïteit van het initiatief “als de generatie van de stichters en pioniers er niet meer zullen zijn”. Bij het bezoek doorheen de vele zalen pikte P. Van Opstal telkens één of een paar toestellen uit (radio’s, bandopnemers, fonografen, grammofoons) die gedemonstreerd werden waarbij ze hun unieke karakteristieken prijsgaven. “Want geen twee collectiestukken zijn hier gelijk”, lacht P. Van Opstal, en elke schenking of aankoop is een verhaal op zich.

Enkele beelden van de rijke verzameling Foto A.B.

Het engelengeduld en de enorme deskundigheid, nodig om deze radio's (uit alle perioden) te onderhouden en de collectie -waar mogelijk- nog aan te vullen, bleek nog meer bij het bezoek achter de schermen in de depots en de werkplaatsen van het museum. Te bedenken dat hier alleen vrijwilligers (met een enorme bescheidenheid) werken zonder structurele ondersteuning en met een dergelijk uniek museum als resultaat... Het deed bij meer dan één deelnemer van de SIWE-groep vragen rijzen over de verdeling van de overheidsmiddelen. Dit museum is nu representatief voor de groep van Vlaamse musea die staan of vallen met het echte vrijwilligerswerk.

Een bezoek aan het Olens Radiomuseum kunnen wij alleen warm aanbevelen. Adres: Gerheiden 57-59. Open donderdag en zaterdag 13-18 uur, zondag 10-12 uur en 14-18 uur. Tel.: 0495/45.36.33 / www.radiomuseum-olen.be / E-mail: radiomuseum@telenet.be. Zie ook www.siwe.be/actor.php?id=150. Het museum heeft een eigen tijdschrift: « De Marconist ». Het Olens Radiomuseum maakt, wat zeer sympathiek en collegiaal is, ook reclame voor andere radiomusea en aanverwanten. We noemen hier slechts het Rotterdams Radiomuseum (Ceintuurbaan 104-111, Rotterdam), gelegen vlakbij twee andere privé-musea in dezelfde straat, nl. "TV-historie" en "Computer-historie" www.rotterdamsradiomuseum.nl.

KOMENDE SIWE-ACTIVITEITEN

**Vrijdag 20 augustus t/m vrijdag 22 oktober 2010 Leuven
Molens Van Orshoven HABITA et LABORA
Fototentoonstelling over industriële sites in Catalonië**

Na een heerlijke vakantie aan de Costa Brava, de Costa Daurade of in Barcelona, de hoofdstad van Catalonië, is het tijd om de binnenlandse landschappen en de architectonische realisaties te bekijken.

Het MNACTEC (Nationaal Museum van wetenschap en techniek van Catalonië) in Terrassa heeft een reizende tentoonstelling georganiseerd met foto's van Lluís Casals over de indrukwekkende landschappen en de industriële sites (colonia). Dit past in de opdracht van het museum om de herinnering aan deze industriële activiteiten te bewaren en te herwaarderen. Dergelijke sites bestonden ook in Vlaanderen: Remy in Herent, Gevaert in Mortsel en verschillende textielbedrijven in Gent.

Rond 1900 hebben industriële textiel fabrieken opgericht op afgelegen plaatsen om waterenergie te gebruiken voor de katoenspinnerijen, -weverijen en -ververijen. "La colonia Güell" is hiervan een typisch voorbeeld: opgericht in 1890 door Eusebi Güell als voortzetting van de fabriek van zijn vader, werd er een jaar later al een stoommachine geplaatst en in 1914 geëlektrificeerd. De crypte van Gaudi werd geklasseerd als een gebouw van speciale architectonische waarde in 1969. Na het sluiten van de fabriek, werd het gebied van 6 ha in 1990 verdeeld in percelen waar nu 82 firma's hun activiteiten uitoefenen.

Het torengedouw van de fabriekseigenaar beheerste de ganse nederzetting. Ook het huis van de schooldirecteur, de school, de kerk, de bibliotheek en het parochiaal centrum imponeren nog steeds. De arbeiderswoningen, bestonden uit twee verdiepingen met een voor- en achtertuin (Güell) en zijn rond een plein gebouwd, waar de nutsvoorzieningen gegroepeerd zijn zoals de stortbaden en zelfs een viswinkel. De aandrijving gebeurde in het begin door waterkracht (turbines) en werd later aangevuld met stoommachines.

SIWE vzw, het Steunpunt voor industrieel en wetenschappelijk erfgoed, heeft als opdracht de herinnering aan deze industriële nederzettingen te bewaren en te herwaarderen. Dit gebeurt door publicaties (SIWE nieuwsbrief en SIWE magazine), colloquia (Leuven, Gent, Antwerpen en Sint-Niklaas), tentoonstellingen (Remy in Leuven, 's Hertogenmolens in Aarschot) en rondleidingen (Leuven, Gent, Antwerpen en St.-Truiden). Ook de klassering van de Molens van Orshoven is gebeurd door actieve medewerking van SIWE; de interventies betreffende de Scheepsdalebrug te Bugge hebben geen positief resultaat gehad.

Zie www.museucoloniavidal.org Museu de la Colonia Vidal de Puig-reig Barcelona en www.coloniaguellbarcelona.com. (R.H.)

FOTOTENTOONSTELLING
Habita et Labora
 INDUSTRIËLE SITES IN CATALONIË

Foto's:
Lluís Casals

20 augustus t/m 22 oktober 2010
 september: elke zondag 14 tot 17 uur
 andere dagen: op afspraak - 016.584342
 - info@siwe.be

Molens Van Orshoven
 Stapelhuisstraat 15
 3000 LEUVEN
 Inkom gratis

www.mnactec.cat

MUSEU DE LA
 CIÈNCIA I DE LA
 TÈCNICA
 DE CATALUNYA

met de steun van de Vlaamse Overheid

www.siwe.be

Enkele foto's van Lluís Casals uit de tentoonstelling "Habita et Labora"
 de Molens Van Orshoven Leuven

Vanaf zaterdag 21 augustus 2010 HAASRODE BEZOEK het BRABANTS RADIOMUSEUM

Vanaf 21 augustus 2010 is het Brabants Radiomuseum te bezoeken voor iedereen.

Openingsuren zijn:

- vrijdag van 18u tot 24u,
- zaterdag van 14u tot 24u
- zondag van 14u tot 23u.

Groepen op afspraak:
tel.: 016 40 19 45

U kan eventueel uw auto parkeren aan het Sportcomplex Haasrode ingang via de Verbindingsstraat, vlak in de buurt van het Brabants Radiomuseum.

André Janssens, initiatiefnemer en eigenaar van het museum, hoopt U allen van harte welkom te mogen heten.

Gezien op [ROB TV](#)

Zie ook <http://www.siwe.be/actor.php?id=317> .

Dinsdag 24 en woensdag 25 augustus 2010 (ter herinnering) ZOMERCURSUS INDUSTRIËLE ARCHEOLOGIE TE GENT ORGANISATIE: AMARANT vzw in samenwerking met SIWE

De cursus omvat vier lesmomenten waarin op een kernachtige manier aandacht wordt gegeven aan het onroerend, roerend en immaterieel industrieel en technologisch erfgoed. Er zal geantwoord worden op diverse kernvragen: waar, wanneer en hoe ontstond de industriële archeologie? Hoe ontwikkelde zich deze dynamische onderzoek- en erfgoedsector? Wat is het verschil in aanpak in de verschillende landen en regio's? Welke zijn de grote uitdagingen van de "industriële archeologie" in de 21ste eeuw? De lessen worden geïllustreerd met 'powerpoints' en documentaire filmfragmenten. Alle deelnemers ontvangen een syllabus.

Het programma van de cursus, alsook alle organisatorische en praktische informatie in verband met inschrijvingen, kan men vinden op website www.amarant.be .

Zaterdag 28 en zondag 29 augustus 2010 (ter herinnering) TWEEDAAGSE REIS INDUSTRIËLE CULTUUR EN INDUSTRIËEL ERFGOED IN HET ROERGBIED (DUITSLAND) Een initiatief van AMARANT in samenwerking met SIWE

Deze reis is zowel bestemd voor degenen die bovenstaande cursus volgden als andere geïnteresseerden die enkel aan deze reis wensen deel te nemen.

In 2010 fungeert het volledige Roergebied (Ruhrgebiet) als "Europese Culturele Hoofdstad". Alle steden en gemeenten doen hieraan mee, een primeur in Europa! De duizenden manifestaties die er gedurende heel het jaar 2010 plaatsvinden vormen samen het grootste festival van industriële cultuur, dat ooit gehouden werd! Tijdens de tweedaagse uitstap per autobus, die inhoudelijk volledig door SIWE met de grootste zorg werd uitgewerkt, zal door Patrick Viaene worden begeleid. Tijdens deze reis, die de link legt tussen cultuur en technologie en dus ook mooi kadert in de programmering van AMARANT, krijgen de deelnemers een beeld van wat de jongste jaren in het Roergebied is gerealiseerd. Dit zal gebeuren door bezoeken aan industriële collecties, aan tal van herbestemde en nog niet herbestemde industriegebouwen en landschappen. Registratie, behoud, onderzoek, restauratie en ontsluiting van het industrieel en technisch – wetenschappelijk erfgoed zullen aan bod komen. Hoe (en met welke middelen) zijn onze oosterburen er als geen ander Europees land in geslaagd om een zeer breed maatschappelijk draagvlak te creëren voor dit erfgoed?

Zondag 12 september 2010 ANTWERPEN SIWE-TENTOONSTELLING IN HET ZUIDERPERSHUIS

Op 12 september is het Open Monumentendag. Dan kunt u een exclusieve tentoonstelling "Het Zuiderpershuis en de Vier Elementen" bezoeken in het Zuiderpershuis, Waalse Kaai 14 te 2000 Antwerpen. Het thema van OMD (de vier elementen: aarde lucht vuur en water) past naadloos bij dit uitzonderlijk industrieel en technisch monument van de Antwerpse haven.

Met de kracht van WATER werden vanuit dit, in 1882-1883 opgerichte, "Zuiderpershuis" via persleidingen (omstreeks 1910) 156 kranen, 6 sluisdeuren, 3 draaibruggen, 3 rioolschuiven, 30 kaapstaanders in de haven van energie voorzien en bediend. WATER was uiteraard alomtegenwoordig in de haven, maar was ook vereist om via stoomketels stoom te leveren voor de krachtige stoommachines in het pershuis.

LUCHT was eveneens overal nodig in het Zuiderpershuis, tot in de (integraal behouden) smidse, waar (vroeger) blaasbalgen en (later) elektrisch het VUUR werd aangewakkerd.

VUUR was ook present, in de ovens van de stoomketels maar ook in de kettinggloeiovens, een fascinerend en tot op heden behouden relict binnen het pershuis.

Het Zuiderpershuis, een ontwerp van Paul De Wit en wellicht ook van Ernest Dieltiens, werd grotendeels opgebouwd uit baksteen en is voorzien met een indrukwekkende voorbouw en een gevel in natuursteen, waarvan het ruwe bossagewerk verwijst naar de AARDE, naar de steengroeve, die uitdrukking geeft aan de kracht van het pershuis en zijn (bewaarde) accumulatoren.

Het complex bleef in bedrijf tot in 1976 (op het laatste voor het bedienen van de Nassaubrug, gelegen tussen het Willem- en Bonapartedok). Kort daarop werd het gebouw integraal beschermd als monument. Het WATER van de Zuiderdokken was toen reeds ruim tien jaar verdwenen, toen de dokken met een ontelbare hoeveelheid AARDE werden gedempt en een nieuw langgerekt plein ontstond.

Sedert het midden van de jaren 1980 werd het gebouwencomplex op voorbeeldige en respectvolle wijze hergebruikt als theater- en cultuurcentrum, aanvankelijk door het "Kollektief Internationale Nieuwe Scène", daarna (tot op heden) door het "Wereldculturencentrum Zuiderpershuis vzw". Van 1992 tot 1997 werden tal van restauratiewerken uitgevoerd. Merkwaardig is dat heel wat roerend erfgoed behouden is gebleven en dat dit, samen met de "immateriële erfgoedwaarde" van deze legendarische plek, door de gebruikers en bezoekers als een meerwaarde ervaren wordt.

Het succesvol behoud van het Zuiderpershuis en de uitstraling van deze unieke plek vormde ongetwijfeld een stimulans voor de herleving van de rond 1970 ingeslapen omgeving, een buurt die vandaag een zeer florissant en trendy stadsdeel is geworden, mede door de aanwezigheid van belangrijke nieuwe musea, waarbij gelukkig het effect van "gentrificatie" enigszins ingeperkt bleef. De buurt blijft intussen niet stilzitten. Er bestaan heden plannen om de Zuiderdokken (geheel of gedeeltelijk) opnieuw vrij te maken, om er het wonen en de vele functies in de 21ste eeuw nog aantrekkelijker te maken.

Op 12 september 2010 kan u er van 10 tot 18 uur doorlopend terecht voor bezoek aan de tentoonstelling en aan (bijna) alle ruimten van het Zuiderpershuis. Toegang en deelname aan rondleidingen is gratis. Doel is om na OMD de tentoonstelling in een nog niet bepaalde locatie binnen het Zuiderpershuis een plaats te geven. Van harte welkom !

20 X GENIAAL: EEN NIEUWE KOFFERTENTOONSTELLING VAN SIWE IN SAMENWERKING MET MOOSS

20 X GENIAAL is een koffertentoonstelling die in opdracht van SIWE uitgewerkt en vormgegeven werd door Mooss vzw, een organisatie voor actieve kunst- en erfgoededucatie (www.mooss.org). Jongeren kunnen hiermee met twintig Belgische ingenieurs uit verschillende vakgebieden en met hun belangrijkste verwezenlijkingen kennismaken. Aldus krijgt de SIWE-publicatie van einde 2009 "Ingenieurs en hun erfgoed" een bijzonder verlengstuk naar de jongeren, meer bepaald de derde graad ASO of TSO.

Deze leeftijdsgroep kijkt (net als de ingenieurs) vooral naar de toekomst. Boodschap van onze koffertentoonstelling is dat het heden en de invloed van actuele beslissingen op de toekomst best kunnen begrepen worden door enige kennis en begrip over voorbije ontwikkelingen en ontdekkingen. Het verleden van industrie en technologie kennen levert dus een meerwaarde en verrijking op. De uitvoering van de activiteiten, gekoppeld aan de tentoonstelling nemen ongeveer 2 lesuren in beslag, men leest hierover meer op de SIWE-website.

Zaterdag 16 oktober 2010 SIWE BEZOEKT CHARLEROI

Wie is er bang van "le pays noir"? Wie zal deelnemen aan deze uitstap mag zich verwachten aan een heel ander beeld dan de gedoodverfde stereotiepen over Charleroi. Na een diepe crisis probeert de stad er bovenop te komen. Ook het cultureel erfgoed wordt er gekoesterd, dat zal u met eigen ogen kunnen zien.

Foto uit www.de.morgen.be

We spreken af om 11.00 uur stipt in “Le Bois du Cazier” in de deelgemeente Marcinelle. Zie http://www.leboisducazier.be/index_nl.htm .

De weg naar “Le Bois du Cazier” (circa 5 km zuidelijk van Charleroi) is langs alle invalswegen goed aangeduid.

Afspraak dus om 11.00 uur aan het HEKKEN van de mijn (dus voor de ingang, zie foto). Na een introductie is er vrij bezoek voorzien aan zowel het mijnramp-memoriaal, het industrie- als het glasmuseum. In de namiddag volgt, na een lunch in een pizzeria, een rondrit doorheen diverse industriewijken, voerend naar het Fotografiemuseum te Mont-sur-Marchienne. Daar volgt een groepsbezoek. Daarna volgt een nabespreking in een onvervalst volkscafé.

Deelname is gratis voor SIWE-leden. Iedereen betaalt zijn eigen lunchuitgaven. Niet SIWE-leden betalen bij de aanvang van de bezoeksactiviteiten 12 euro. Wie wil meerijden met één der SIWE-bestuurders kan dit melden bij de verplichte aanmelding per mail naar info@siwe.be .

November 2010

SIWE-TENTOONSTELLING EN SIWE-ACTIVITEITEN i.v.m. de ‘WEEK VAN DE SMAAK’

Naar aanleiding van “Week van de Smaak 2010” bereidt SIWE een tentoonstelling en diverse activiteiten voor. Deze zullen focussen op de “Belle de Louvain”, een ooit zeer bekende maar vandaag in de vergeethoek geraakte pruimenvariëteit in onze contreien. Er zullen linken gelegd worden met de teelt, gastronomie en het wetenschappelijk onderzoek. Meer binnenkort op onze website en in volgende SIWE-Nieuwsbrief.

Mocht u zelf nog over informatie beschikken over de ‘Belle de Louvain’, in de volksmond benoemd met de term ‘Paterskloten’, of over Professor Van Mons, aan wie de pruimensoort werd toegeschreven, aarzel dan niet met ons contact op te nemen. Al uw weetjes, ideeën, bruikbaar materiaal of vrijwillige inzet zijn zeer welkom. Mail lore.boogaerts@siwe.be of bel 016/58.43.42.

O P R O E P E N

INFORMATIE OVER BELGISCHE CONSERVENNIJVERHEID WELKOM

Wie specifieke informatie heeft over de conservenindustrie in Vlaanderen en België kan Benoit Vanhees contacteren. SIWE beantwoordde reeds bepaalde van zijn vragen, meer informatie is welkom.

Contact: vanheesbenoit@hotmail.com .

WIE WIL ER EEN VUURTOREN?

Het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen (Universiteit Gent) schenkt (de kop van) een vuurtoren, daterend van 1893, gebouwd door Henry-Lepoutre, Parijs. Geïnteresseerden nemen contact met Prof. Danny Segers (danny.segers@ugent.be).

ERFGOEDNIEUWS UIT DE REGIO’S

B E L G I Ë

1835-2010: 175 JAAR SPOORWEGEN IN BELGIË

Ondanks het tragisch ongeval met dramatische afloop voor een aantal reizigers, eerder dit jaar, gaan toch (weliswaar in meer beperkte vorm dan voorzien) heel wat herdenkingsactiviteiten van “175 jaar Spoorwegen” door. We vermelden er reeds heel wat in vorige Nieuwsbrief. Een verdere keuze uit komend aanbod hieronder.

Zie ook: www.175jaarspoorwegen.be en http://www.b-rail.be/corp-r/N/history/175jaar/brochureNL_low.pdf .

- Tentoonstelling tot 12 september: “Met de trein. 175 jaar sporen” in Cultureel Centrum Lamot te Mechelen, zie: www.mechelen.be/metdetrein .
- Railfeest Maldegem op zaterdag 21 en zondag 22 augustus 2010 in het Stoomcentrum zie www.stoomcentrum.be .

- Op 12 september 2010 gaan diverse stoomtreinritten door op de lijn Visé-Montzen. Info: fourons@skynet.be .
- Zaterdag 25 en zondag 26 september is er het “Stoomfestival Mariembourg - Treignes”, elk jaar een belangrijke nazomer-publiekstrekker, dit jaar met een extra druk programma.
- Zaterdag 16 en zondag 17 oktober: “150 jaar station van Jemelle” met een tentoonstelling en treinritten met uniek rollend erfgoed. Voor meer informatie, contacteer: 150ansgaredejemelle@gmail.com .

BELGISCHE DORPEN EN STEDEN OP POSTKAARTEN DIGITAAL

Voor de nostalgici, surf naar <http://cartes-postales.delcampe.be/page/category/cat.712.language.F.html> . De site toont ontelbare beelden van talrijke steden en gemeenten uit “de tijd van toen”.

VLAANDEREN ALGEMEEN

ERFGOEDVERENIGINGEN VERSMELTEN TOT VLAAMSE “NATIONAL TRUST”

Erfgoed Vlaanderen, Open Monumentendag Vlaanderen en het Forum voor Erfgoedverenigingen ondertekenden in juni jl. een samenwerkingsovereenkomst. Deze organisaties gaan in de toekomst nauw samenwerken en de krachten bundelen. Lees meer in onze rubriek “*voorbije activiteiten*” hierboven en in Forum-contact nr. 64 (www.forumerfgoedverenigingen.be).

LANCERING VLAAMSE ERFGOEDBIBLIOTHEEK

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek is een nieuw beleidsinstrument dat via projecten en onderzoek expertise wil ontwikkelen en kennis verspreiden rond ontsluiting, digitalisering en conservering van bewaarcollecties in Vlaanderen. Een erfgoedbibliotheek met verschillende filialen dus. Meer hierover op de splinter-nieuwe site www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be , een “portaal in ontwikkeling”.

CULTUURMARKT VLAANDEREN

Op zondag 29 augustus 2010 gaat de 15de Cultuurmarkt van Vlaanderen door in Antwerpen. Alle informatie hierover op www.cultuurmarkt.be .

VLAAMSE WETENSCHAPSWEEK & TECHNOPSIS

Binnenkort gaat de negende editie door van de Vlaamse Wetenschapsweek. Vooral de jongeren voelen zich door de talrijke educatieve activiteiten van dit initiatief aangesproken. Een aantal ervan gaan door in Technopolis, de bekende attractie met “hands on” toestellen en waar men “spelenderwijs” wijzer wordt, maar waarbij aan de dimensie geschiedenis geen aandacht gegeven wordt.

Adres en contactgegevens: Technopolis, Technologielaan, 2800 Mechelen, telefoon 015/34.20.20, E-mail: mijnbezoek@technopolis.be ; website: www.technopolis.be .

Contactpersoon voor de Vlaamse Wetenschapsweek is Halinka De Visscher.

OPEN MONUMENTENDAG 2010 OVER “DE VIER ELEMENTEN”

Aarde, lucht, vuur en water of “de vier elementen”: dat is het thema van de Open Monumentendag Vlaanderen 2010. Veel erfgoed kan met dit thema verbonden (en bezocht) worden: van cichoreiasten tot steenbakkerijen, van serres tot ijskelders, van steenkoolmijnen tot brandweerkazernes. 210 steden en gemeenten doen mee aan dit belangrijk cultuur en erfgoedevenement. SIWE neemt deel met de presentatie van een exclusieve tentoonstelling in het Zuiderpershuis te Antwerpen. Zie onze rubriek “Komende Activiteiten” hierboven.

VIOE HEEFT EEN NIEUWE WEBSITE

Het VIOE (Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed) is trots op een nieuwe (grondig vernieuwde) website (met talrijke nieuwe zoekmogelijkheden): <http://www.vioe.be> .

EEN SITE OVER RENAAT BRAEM

Het VAI (Vlaams Architectuur Instituut) lanceert een website over architect Renaat Braem, 100 jaar geleden geboren: www.braem2010.be. In het najaar vinden tal van evenementen plaats omtrent deze invloedrijke bouwmeester en urbanist.

MAAK KENNIS MET 'FOST'

Maak kennis met FOST. Dit letterwoord staat voor Sociale & Culturele Voedingsstudies. Ontdek op <http://www.vub.ac.be/FOST> de doelstellingen, activiteiten, publicaties, lopende onderzoeksprojecten van FOST, een vereniging met als uitvalsbasis de Vrije Universiteit Brussel.

PROVINCIE ANTWERPEN

ANTWERPEN: HET MAS-GEBOUW IS ZO GOED ALS AFGEWERKT EN WORDT GEVULD MET "VERHALEN"

Het gebouw van Museum aan de Stroom, ontworpen door Neutelings-Riedijk, is af! Het museum gaat over minder dan een jaar (op 17 mei 2011) open voor het grote publiek. Het MAS onderzoekt, vertelt en toont de verhalen van de Scheldestad, van haar inwoners en haar haven. Curatoren en scenografen gaan nu aan de slag om deze verhalen in het nog lege gebouw te visualiseren. Met zijn bijzondere vormtaal wil het MAS de buurt (het Eilandje en voormalige "Nieuwstad") beter op de kaart zetten en een scharnierfunctie opnemen tussen de centrumstad en de haven. Vier thema's worden concreet uitgewerkt en in een verticale wandelroute langsheen en in tien overkragende ruimten of "koffers" getoond:

- 1. **Het ontstaan en de groei van de stad Antwerpen.**
- 2. **Het ontstaan en ontwikkeling van de Antwerpse haven.**
- 3. **Leven en dood in de stad** (en hoe verschillende religies ermee omgaan). In dit deel wordt onder meer de collectie Pre-Colombiaanse kunst van Paul en Dora Janssen opgenomen.
- 4. **Macht** (en de "theatrale aspecten" ervan): kolonisatie, de Tweede Wereldoorlog, e.a. .

Een kijkdepot zal de aandacht trekken op "de kunst en passie van het verzamelen".

Bij de opening zal een eerste tijdelijke expositie "Het verhaal van het beeld" vertellen en relaties leggen met de collectie van het MSK (Museum voor Schone Kunsten) dat binnenkort voor een paar jaren gesloten wordt voor grondige renovatiewerken.

Iedereen weet dat het MAS een erg ambitieus project is, met veel "adders onder het gras": de al bij al beperkte tentoonstellingsruimten (in acht genomen de grote omvang van de onderscheiden collecties, in het bijzonder die van het vroeger Nationaal Scheepvaartmuseum), de niet evidente combinatie van bijvoorbeeld etnografische collecties en havenerfgoed, enz. Veel van de geloofwaardigheid en kwaliteit van het MAS zal afhangen van de inhoud die gegeven wordt aan de presentaties, de kwaliteit van het werk geleverd door wetenschappelijke, educatieve medewerkers, de zorg (depots, restauraties) voor de collecties, de mate waarin actualiteit en geschiedenis zullen overbrugd worden, niet alleen in de (semi)permanente opstelling maar ook in allerhande tijdelijke manifestaties. De verwachtingen blijven intussen hoog gespannen!

ANTWERPEN: HET MIGRATIEMUSEUM VAN DE TOEKOMST OPENT IN DE LENTE VAN 2012

Op 15 mei kon men aan de Rijnkaai voor het laatst de Red Star Line-gebouwen bezoeken "à l'état brut". Intussen zijn de restauratiewerken gestart. De tussen 1894 en 1922 opgerichte loodsen van de legendarische scheepvaartlijn worden ingericht als museum. Projectcoördinator is Luc Verheyen. Het Amerikaanse ontwerp bureau Bleyer Binder Belle. Men voorziet een torenachtig bijgebouw dat van achter de loodsen zicht zal geven over de Scheldekaaien, waar tussen 1873 en 1934 bijna drie miljoen migranten inscheepten naar de V.S.. Deze landverhuizers kwamen uit Vlaanderen (vooral van de verarmde Kempen) maar ook uit Oost-Europa, in het bijzonder uit Polen en uit Rusland. Het waren niet alleen arme stakkers die inscheepten, maar ook rijke burgers en bekende figuren zoals Leo Baekeland, Cyriel Buysse, Albert Einstein, Golda Meir en Irving Berlin.

Het Museum RSL wil die verschillende verhalen vertellen, universele emoties tonen die inherent verbonden zijn met migratie. Men wil ook verbanden leggen met vandaag, een tijd van mondialisering waarin migratie opnieuw zeer actueel is. Een pracht van een project.

ANTWERPSE FLANDRIA 20 VERDWENEN...NAAR NEDERLAND

De zogenaamde "Museumdokken" (het Bonaparte- en Willemdok) zijn weer een schip armer. De Flandria 20, voor velen de mooiste van de Flandrias (zie Ruimschoots, jg. 10, nr. 3, p. 5-7), werd verkocht aan een Nederlandse eigenaar en vertrok onlangs uit Antwerpen. Ook de enige oude "emmerbaggerboot" (1929) van het Antwerps Havenbedrijf wordt (na een mislukte poging van verkoop) mogelijks verschroot. Intussen pronkt de stoomgraan-elevator Antwerpen 19 (overschilderd met "Rotterdam 19" !) in Rotterdam. En het vlaggenschip van de Antwerpse sleepbootrederij URS ? Ook verkocht aan Nederland. En de statiesloep Napoleon Bonaparte? Dat is nu het pronkstuk van het Musée de la Marine te... Parijs !

De Flandria 20
Foto uit
www.kustvaartforum.com (Frank)

ANTWERPEN: HABITAT en VERBEELDING over WOONCULTUUR

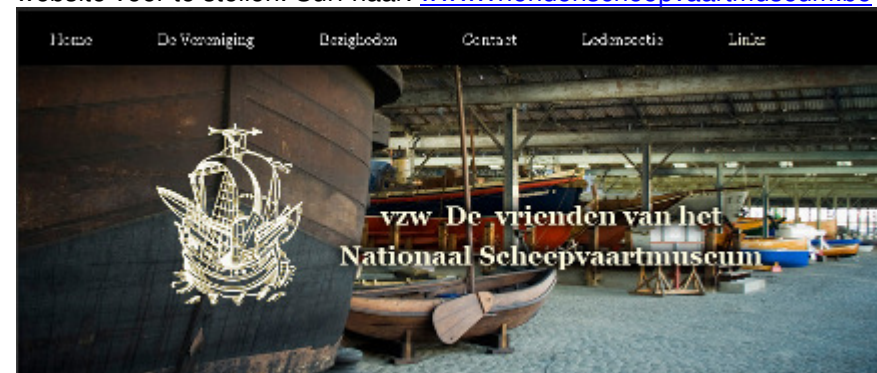
In een (bijna) leegstaand appartementsgebouw van de wijk Luchtbal (Manchesterstraat 31-33) werd deze zomer een heus "Festival voor de ruimtelijke verbeelding" georganiseerd. Stadsplanners, architecten, kunstenaars en de laatste bewoners gaven een eigen invulling rond wonen in en buiten deze sociale woonwijk. Zie www.middelheimmuseum.be en <http://www.ccluchtbal.be>

ANTWERPEN: 25 jaar Open Scheepvaardagen ingericht door Rijn- en binnenvaartmuseum van Antwerpen vzw

- Academische zitting in het Havenhuis op 9 september om 17 u, Entrepotkaai, 2000 Antwerpen. Inschrijven: ribiva@skynet.be. Inlichtingen: www.rijnenbinnenvaartmuseum.be.
- Open Scheepvaardagen op 17, 18 en 19 september 2010 Rijnkaai Hangar 29 Waagnatie.

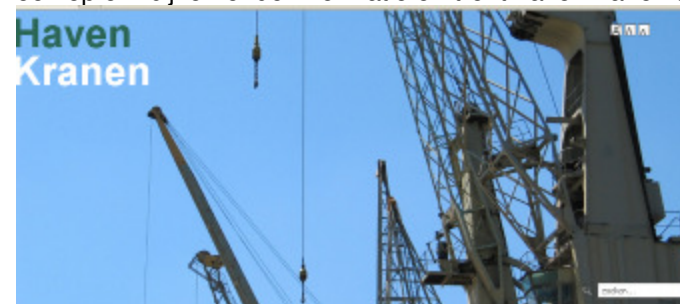
ANTWERPEN: NIEUWE SITE NATIONAAL SCHEEPVAARTMUSEUM

De "Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum" zijn fier u hun nieuwe website voor te stellen. Surf naar: www.vriendenscheepvaartmuseum.be.

ANTWERPEN: EEN SITE OVER HET ERFGOED VAN HAVENKRANEN

De collectie (van 17) oude havenkranen van het MAS is dringend toe aan instandhouding en duurzame restauratie. Over deze verzameling bestaat een interessante website: <http://www.havenkranen.be>, zie foto, met algemene informatie en specifieke gegevens per behouden havenkraan. De site roept ook op om bijkomende informatie omtrent havenkranen te leveren.

ANTWERPEN: SLUISDEUREN KATTENDIJKSLUIS AANGEKOMEN

Op 17 juni 2010 kwamen de vier nieuwe, (te Harlingen) handgemaakte sluis (replica's van de oude Kattendijksluisdeuren) aan te Antwerpen. Ze zullen weldra geplaatst worden.

GROBBENDONK EN ZIJN DIAMANTMUSEUM

De gemeente Grobbendonk heeft in 1968 het beheer overgenomen van het als privé-initiatief opgestarte museum en gaf onlangs een brochure uit. Het diamantmuseum beschikt door talrijke schenkingen over een uitzonderlijke collectie werktuigen. Dit hardste mineraal van de wereld wordt bewerkt in verschillende stappen: het sorteren, tekenen (het aangeven in welke richting de diamant moest gekloofd of gezaagd worden, iets wat heden gebeurt met laser en computers), het kloven, het zagen, het snijden en het slijpen. Omwille van de goedkope arbeidskrachten in Grobbendonk en de omliggende Kempen kende de diamantbewerking hier in de 19de eeuw en de eerste decennia van de 20ste eeuw een grote opgang. Het museum verhaalt hierover en het is jammer dat het enkel op bepaalde werkdagen toegankelijk is.

Praktisch: Diamantmuseum, Kabinestraat 2 a, 2280 Grobbendonk (tel.: 014/51.43.94). E-mail: diamant.museum@skynet.be / toegang: maandag tot donderdag van 9 tot 12.30 u en van 13 tot 16 u. Vrijdag: 9-12.30 u en 13-15 uur.

HEIST-OP-DEN-BERG: BEZOEK EENS EEN WATERTOREN

In het centrum van Heist-op-den-Berg staat een nog functionerende watertoren (beheerd door drinkwaterdistributie-maatschappij PIDPA). Elke zondag van maart tot oktober (14-18 uur) kan men de watertoren en de panoramische galerij met zich op de skyline van de Kempen bezoeken. Het water dat naar de toren wordt gepompt is grondwater uit de waterwinning van Westerlo. Vanuit drie reinwaterkelders (6000 m³) wordt het water via een opjaagstation in de toren gepompt. Ruim 5000 bezoekers per jaar vinden de weg naar deze attractie.

Foto <http://afrit13.tweakdsl.nl/watertorens/inhoud/be%20antwerpen.htm>

Uitzicht van op de watertoren Foto A.B.

HEMIKSEMS MUSEUM ONTHULT OUDE TEGELPERS

Op 20 juni jl. werd in het Gilliot & Roelants Tegelmuseum in de Sint-Bernardusabdij te Hemiksen een gerestaureerde tegelpers van de Keramiek & Tegelfabriek Gilliot onthuld en overgedragen. De restauratie gebeurde, geholpen door het Samenwerkingsverband Rupelstreek, door de afdeling "Leren en Werken" van de Provinciale Technische School te Boom. Er kwam ondersteuning van de gemeente Hemiksen en van de plaatselijke Heemkring.

MECHELEN: TENTOONSTELLING 175 JAAR SPOOR

Tot 12 september loopt nog in het Cultuurcentrum Lamot te Mechelen de tentoonstelling: "Met de trein. 175 jaar sporen". Zie ook www.mechelen.be/metdetrein.

MECHELEN: ONDERZOEK MOSSELSCHUITEN IN MECHELEN 1850-1940

René Van Horen onderzocht de jongste jaren de weinig gekende geschiedenis van de mosselhandel te Mechelen (en te Lier). Mechelen speelde in de behandelde periode een belangrijke rol in de invoer en verdeling van mosselen in het Vlaamse binnenland en in de export naar Frankrijk (o.m. door de Mechelse firma Imberechts). Beeldmateriaal hierover vindt men op www.beeldbankmechelen.be (vrije zoekterm 'Haverwerf' of 'mosselen') en www.beeldbanklier.de (zoekterm 'Werf'). Alle bijkomende informatie hierover wordt door de onderzoeker zeer gewaardeerd. Contact: rene.vanhoren@hotmail.com / GSM 0478/229.840.

MECHELEN: KUNST IN MATRASSENFABRIEK

Moet kunnen: hedendaagse kunst in het "zonevreemde" kader van oude bedrijfsruimten, die de tentoongestelde objecten net "iets meer" opleveren... We voelden dit ook aan bij ons bezoek aan de voormalige Matrassenfabriek Devis, O.L.Vrouwestraat 110 te Mechelen. De tentoonstelling is intussen voorbij maar op de websites kan het werk van de initiatiefnemers nog bekeken worden: www.confrontaties.be.

MECHELEN: SPEELGOED EN TREINEN

Tot 9 januari 2011 loopt in het Speelgoedmuseum te Mechelen de expo "Trein, trein, trein – Spelen met treinen". De expo past in het kader van de viering van 175 jaar spoorwegen in België. Alle info op www.speelgoedmuseum.be.

MORTSEL (ANTWERPEN): FRAGMENTEN UIT DE ATEA-GESCHIEDENIS

ATEA is een bedrijf dat zijn sporen verdiende in de communicatie en de telefonie. In 2009 werd het boek "Fragmenten uit de ATEA-geschiedenis" gepubliceerd op beperkte oplage. Het wel en het wee van de firma in de periode 1892 tot 1999 wordt in het boek beschreven. Onlangs werden twee dvd's gerealiseerd:

- 1. De dvd "ATEA-films" presenteert 4 representatieve bedrijfskortfilms (een film gemaakt voor een beurs in Kinshasa in 1969, "ATEA producten en diensten" uit 1984, "ATEA-story (1987)" en "ATEA 100 jaar" (1992);
- 2. ATEA dvd-info bevat naast een map met alle illustraties in het boek, illustraties over producten ook afbeeldingen van en uit catalogi, brochures enz. uit alle periodes van het bedrijf.

Info en aankoop: stort 7,5 euro (incl. verzending) op rekening 414-3216171-75 van Jan Verelst, Fortstraat 28, 2640 Mortsel met vermelding "Bonus DVD ATEA". Ook beperkt voorradig bij SIWE.

OELEGEM: WEER EEN VIERENDEELBRUG BEDREIGD ?

Joke Bungeneers van de Provincie Antwerpen (joke.bungeneers@admin.provant.be) meldde ons dat in het kader van het ENA (Economisch Netwerk Albertkanaal) de Vierendeelbrug in Oelegem, heropgebouwd onmiddellijk na WO II in 1946, zou sneuvelen in het kader van nieuwe normen voor het vrachtvervoer. Naar de erfgoedwaarden wordt naar verluidt allerm minst gekeken, hoewel een mooie foto van de brug pronkte op het OMD-programmaboekje van Ranst in 2001. Kortom: dit is een spijtige zaak en absoluut een negatie van het talent van de erfenis van de Belgische topingenieur – bruggenbouwer, die vorig jaar ook al op droevige wijze in het nieuws kwam, cfr. de sloop van de Scheepsdalebrug in Brugge.

PROVINCIE LIMBURG

GENK: COALFACE GALLERY (WINTERSLAG) PRESENTEERT TENTOONSTELLING IN CHARLEROI

Zie hierover verder in de rubriek "Wallonie".

HASSELTS JENEVERMUSEUM TOONT VOLKSCAFES

De tentoonstelling "Vrouwentongen & mannenpraat" over volkscafés in Vlaanderen loopt nog tot 26 september 2010 in het Nationaal Jenevermuseum, Wittenonnenstraat 19 te 3500 Hasselt. Deze tentoonstelling werd gerealiseerd in samenwerking met Volkskunde Vlaanderen – Huis voor immaterieel erfgoed vzw (zie www.volkscafes.be / www.volkskunde-vlaanderen.be). De expositie toont vooral foto's (160 !) van Jimmy Kets. Toegang: dinsdag tot zondag, van 10-17 uur. Zie ook www.jenevermuseum.be.

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

GENT: "WE ZIJN GOED AANGEKOMEN" IN HET CAERMERSKLOOSTER

Tot 5 september loopt nog "*We zijn goed aangekomen. Vakantiekolonies aan de Belgische kust (1887-1980)*" in het Provinciaal Cultuurcentrum Caermersklooster, Vrouwenbroersstraat 6, 9000 Gent. Vakantiekolonies behoren tot het collectief geheugen. Voor velen roepen ze gemengde herinneringen op: van nostalgie en heimwee tot harde discipline, luizencontrole, grote slaapzalen en kille refters... Het werd een unieke tentoonstelling met buitengewoon beeldmateriaal, dat gelukkig ook grotendeels opgenomen werd in een gelegenheidspublicatie, gerealiseerd o.l.v. Martine Vermandere. Zie op deze naam in "Onder de leeslamp". Zie ook website www.caermersklooster.be en www.vakantiekolonies.be.

GENT: 250 JAAR P.J. TRIEST IN HET MUSEUM DR. GUISLAIN

Het Museum Dr. Guislain presenteert een niet ophoudende reeds grensverleggende tentoonstellingen over de psychiatrie in zijn brede betekenis, vaak gerelateerd aan culturele aspecten en aan kunst. We willen hierbij ook de aandacht vestigen op de lang(er) lopende tentoonstelling "250 jaar Petrus

Jozef Triest”, de in 1760 geboren Gentse kanunnik, die in Vlaanderen als een pionier van de moderne psychiatrie kan worden beschouwd. De expositie loopt nog tot 10 januari 2010. Praktische informatie op www.museumdrguislain.be.

GENT: MIAT HONOREERDE TUINBOUWPRINS VAN HOUTTE

Voor enige geschiedkundige informatie bleef men bij de in MIAT gepresenteerde expo “*Gent: 125 jaar parken*” volledig op zijn honger zitten, maar dit werd goed gemaakt bij de tentoonstelling “*Louis Benoît Van Houtte, de Gentse tuinbouwprins uit de 19de eeuw*”, georganiseerd n.a.v. de 200ste verjaardag van zijn geboorte.

L.B. Van Houtte was een verwoed orchideeënverzamelaar en de oprichter van een belangrijk (en voor die tijd zeer uitgestrekt) tuinbouwbedrijf in Gentbrugge. Hij richtte een eigen school op die uitgroeide tot een staatschool voor tuinbouw en hij verkreeg na zijn overlijden in 1876 een indrukwekkend standbeeld, opgesteld in de Gentse straat die naar zijn naam werd genoemd. De tentoonstelling loopt slechts tot 29 augustus 2010, maar er werd door MIAT een gelegenheidspublicatie uitgegeven, nog verkrijgbaar in het museum. Zie ook www.miat.gent.be.

LOCHRISTI: OPENDEURDAG POLDERTRAM

Op 4 september 2010 is er van 10 tot 17 uur een opendeurdag met tal van activiteiten bij Poldertram vzw in de oude stelplaats te Lochristi. Ook de bijna volledig gerestaureerde tram 9994 zal kunnen bewonderd worden. Praktische info via Stefan Justens, stefan.justens@telenet.be.

OUDENAARDE “AAN DE KANT”

“*Aan de kant*” is een kantig drieluik waar kant en kantcollecties centraal staan. De drie tijdelijke tentoonstellingen worden gehouden in historische locaties: het oud station, decor voor “*Hedendaags Kant*”, het Kasteel Liedts waar “*Kant-Rand*” plaatsvindt, tenslotte “*De kantcollectie van Barones Liedts*” in Huis De Lalaing, het textielcentrum van de stad Oudenaarde (adres: Bourgon-diëstraat 9). Dit derde, meest uitgebreide tentoonstellingsluik, is nog toegankelijk tot 31 oktober ek. Alle verdere informatie op www.oudenaarde.be en telefonisch: 055/31.48.63.

RONSE: CULTUURFABRIEK IN TEXTIELFABRIEK

In een voormalige garenververij te Ronse, aan de voet van het Muziekbos (Braambos 15, 9600 Ronse) floreert vandaag “De Cultuurfabriek”, biedt ruimte voor culturele activiteiten en diverse evenementen. Voor meer info, surf naar www.cultuurfabriek.be (0477/28.77.07).

RUPELMONDE: ZEILJACHT VAN BREL WORDT HERSTELD

In het zeiljacht van Jacques Brel (1928-1978), de “Askoy II” wordt een stuk staal uit de op 11 september 2001 verwoeste WTC-torens verwerkt: een symbool voor vrede en verdraagzaamheid, zeggen de woordvoerders van Askoy II – vzw. Brel kocht het schip (in 1960 gebouwd voor architect Hugo Van Kuyck) in het jaar 1974. Na de dood van Brel belandde het (na een storm) in Nieuw-Zeeland. In 2008 werd het schip door Brelliefhebbers (zeilmakers Staf en Piet Wittewrongel) naar Oostende gebracht. Daar kon het niet blijven, gezien de financiële problemen (en vereffening in 2009) van MSO ofte “Maritieme Site Oostende”. Sinds begin april jl. ligt het schip in de Nieuwe Scheldewerven te Rupelmonde. De restauratie, die nu eindelijk kan beginnen, moet klaar zijn in 2012 naar aanleiding van de 500ste verjaardag van de geboorte van Gerard Mercator. *Vrij naar De Morgen, 27 mei 2010.*

Zie ook www.askoyll.be Foto <http://www.nauticlink.com/nl/vaartrends/vt47/>.

RUPELMONDE: WEEKEND OP DE HELLING OP 11 EN 12 SEPTEMBER

Op de CNR-werf (Dijkstraat te Rupelmonde) is er op 11 en 12 september 2010 weer “Weekend op de Helling”, een uniek ontmoetingsmoment voor al wie het watererfgoed een warm hart toedraagt, georganiseerd door Tolerant vzw. Er zijn doorlopend vaartochten met diverse oude schepen, demonstraties, werkbezoeken (hengst Pegasus), tentoonstellingen, enz. Info: tel. 03/458.51.88 E-mail: philip.streitz@skynet.be.

TEMSE: Komst van Boelwerfship Bernisse

OP STOEPE!
Winningsvergoeding schiedsbouwer Temse organiseert

Boelwerfship Bernisse komt naar Temse

Programma:

Bezoek aan de Bernisse: zaterdag 28/8 en zondag 29/8 tussen 9u en 12u en tussen 17u en 21u (o.v. waterstanden).

Infostand Op Stoepe!: alle info over het erfgoed Boelwerf, opgesteld bij de Bernisse.

Boelwandeling: zaterdag 28/8 en zondag 29/8, vertrek om 14u aan de infostand van Op Stoepe! (duur ± 2 uur).

Alle activiteiten zijn gratis, geen reservering nodig.
De Bernisse ligt aangemeerd aan de kaai van Temse t.h.v. taverne Temisca (Wilfordkaai 38) bij de Scheldebrug.

Info:
opstoepe@scarlet.be, Lievek Mutsaers, 0486 89 76 85
Boelwerf - OP STOEPE!
<http://blog.werovermet.be/boelwerf/>
<http://www.museaarts.be/>

Organisatie: Op Stoepe! i.s.m. Stichting Paradijvugel, provincie Oost-Vlaanderen, Gemeentebestuur Temse, en Exmar nv

Kom aan boord van deze unieke houten mijnenveger (Boelwerf - BN1308)

28 - 29 augustus 2010 - Kaai Temse t.h.v. Temisca, Scheldebrug - In het kader van Temse in de Wolven

Logos: TEMSE, Stichting Paradijvugel, EXMAR, Provincie Oost-Vlaanderen

Zie flyer op <http://home.scarlet.be/~andromed/flyerernisseV2.pdf>.

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

AARSCHOT: Gerestaureerde 's Hertogenmolens geopend

Velen hadden een paar jaar geleden de hoop op een goede afloop opgegeven, maar door een intense publiekprivate samenwerking werden dan toch de nodige middelen verzameld en (na archeologische opgravingen in 2005-2006) in 2008-2010 de 's Hertogenmolens gerestaureerd. Erfgoed Vlaanderen trad op als opdrachtgever van de dringende restauratie van machines (vooral deze uit de mechanische maalderij, geplaatst kort na WO II), uitgevoerd door het bedrijf Memibo uit Herselt.

Over weinig monumenten in Vlaanderen werden zoveel thesissen en bijdragen geschreven. In 2004 realiseerde SIWE vzw in een zaal nabij de molens een druk bezochte, sensibiliserende tentoonstelling over de 's Hertogenmolens (zie SIWE-Magazine 18-19). WAGDI (Werkgroep Aarschotse Geschiedkundige Documentatie en Informatie) realiseerde vervolgens het boek "Vijfhonderd jaar Grote Molens op de Demer te Aarschot" (intussen onlangs heruitgegeven). Dit alles kwam de restauratie door de architectuurbureaus noA en Robbrecht & Daem ten goede.

Voorgevel 2004 Foto A.B.

Voorgevel 2010 Foto A.B.

Op 12 juni vond de officiële opening plaats van de gerestaureerde molens. SIWE ging een kijkje nemen in het tot brasserie, feestzaaltje en hotel gerestaureerd complex. De typische verhoudingen en vroegere structuur (o.m. de unieke opeenvolging van onregelmatige dakvormen) werden gerespecteerd maar ingestorte (of verdwenen) delen hebben een hedendaagse look en materiaaluitvoering gekregen (onder meer een gevel in Corten-staal op een betonnen onderbouw). De oude elementen van de sluis werden behouden. Het monument heeft een transformatie doorstaan van "schandvlek" tot scharnierplek tussen het noordelijk en zuidelijk deel van Aarschot.

Praktisch: wie een rondleiding wil doorheen het gebouw, kan de Dienst voor Toerisme contacteren: Elisabethlaan 103, 3200 Aarschot. Tel. 016 .56.97.05. E-mail: dienst.toerisme@aarschot.be. Info over de brasserie: De Lodge bvba, Philip Peters 0497/867527 E-mail: philip@mac-nv.be; over het hotel: GF Projects, Freddy Van den Veegaete, 0475/268320, hotel@hertogenmolens.be.

LEUVEN: HISTARUZ OPENT MUSEUM (ter herhaling)

Op 20 mei 2010 opende officieel het museum van HISTARUZ (Historisch Archief UZ). Het museum is ondergebracht in het voormalig "Kankerinstituut", de afdeling Sint-Rafaël van UZ-Leuven (in de Capucijnenvoer). Tot op heden was de collectie enkel te zien tijdens bepaalde publieksmanifestaties. Vanaf mei jl. zijn de bezoektijden: 1ste en 3de donderdag van de maand 9-12 uur en 2de en 4de zaterdag van 14 tot 17 uur.

Dit is een belangrijke fase in de ontwikkeling van dit prachtig initiatief omtrent de geschiedenis van de geneeskunde en de ziekenzorg, gecoördineerd door Gerda Ceulenaere. Contact: 016.34.49.39 of (op donderdagen) 016/34.16.61, : gerda.ceulenaere@uzleuven.be , web: <http://www.uzleuven.be/histaruz> .

LEEG FARMACIEGEBOUW TE LEUVEN WORDT HERBESTEMD

Er bestaan concrete plannen om een leercentrum Humane Wetenschappen (met de naam "Agora") onder te brengen in het leegstaande Instituut voor Farmaceutische Wetenschappen in de Van Evenstraat. Het gebouw uit 1932 is pas beschermd (zie hieronder), wat de transformatie niet zal vereenvoudigen. Het Gentse ontwerp bureau Abscis werkte reeds schetsontwerpen uit die zullen leiden tot de bouwaanvraag.

LEUVEN: UNIVERSITAIR PATRIMONIUM BESCHERMD

Op 5 mei jl. besliste Vlaams minister G. Bourgeois om 11 universitaire gebouwen en -sites te beschermen, dit ter aanvulling van reeds beschermde colleges en instellingen. Ook de industrieel-archeologische waarde wordt herhaaldelijk ingeroepen als motivering bij deze beschermingen. We geven nog even het lijstje van beschermingen mee: het Vesaliusinstituut met Anatomisch Amfitheater, het Pathologisch Instituut, het Instituut voor Bacteriologie, het Instituut voor Farmaceutische Wetenschappen, het Paleontologisch Instituut, het Kolenmuseum, het huis de Dorlodot en het huis Renaer. Op de Campus Arenberg te Heverlee ook nog het Thermotechnisch Instituut en de speciale Scholen voor Ingenieurs, het Landbouwinstituut en het Instituut voor Lichamelijke Opvoeding.

LEUVEN BLIK OP RELIGIE OP BLIK

Tot 18 september presenteert Kadoc een honderdtal blikken dozen met merkwaardige afbeeldingen van religieuze motieven: paters en nonnen, pausen en prelaten, kerken en abdijen. Deze zijn afkomstig uit de privé collectie van Yvette Dardenne (Hannut), die bestaat uit vijftigduizend verpakkingen.

Info: www.kadoc.kuleuven.be .

PAJOTTENLAND: GEUZE EN KRIEK KRIJGEN SUBSIDIES

Brouwerij Cantillon, gelegen nabij het Zuidstation op het grondgebied van Anderlecht, is de laatste lambiekbrouwerij van de Brusselse regio, terwijl in het Pajottenland nog een tiental ambachtelijke geuzebrouwerijen en –stekerijen overblijven: "Drie fonteinen" en "Oud Beersel" (Beersel), Girardin (Sint-Ulriks-Kapelle), Hanssens (Dworp), Boon (Lembeek), De Cam (Gooik), De Troch (Wambeek), Lindemans (Vlezembeek), Mort Subite (Kobbegeem) en Timmermans (Itterbeek). De gemeente Beersel zet nu (met de ondersteuning door Vlaams Minister voor Toerisme G. Bourgeois) een bezoekerscentrum op. Dit zal bestaan uit een expozaal, een filmzaaltje en een degustatie- en consumptiezaal.

SCHEPDAAL (DILBEEK): BEZOEK DE GERESTAUREERDE TRAMSITE

Foto's A.B.

De beschermde stelplaats in Schepdaal herinnert aan het tramverleden in Vlaanderen. In de jaren zestig werden (op een paar na) de laatste buurttrams vervangen door autobussen. In dat kader werd in 1962 m.m.v. de NMVB (voorloper van De Lijn) het Trammuseum opgericht te Schepdaal, dat na tien jaar sluiting (1999-2009) en na dringende restauratiewerken (zowel aan gebouwen als aan rollend materieel) terug open ging voor het publiek. Erfgoed Vlaanderen, META (Mobiliteitserfgoed Tram en Autobus) en de vzw Buurtspoorwegmuseum werkten mee aan dit initiatief.

De Tramsite is "een halte in de tijd" en uw bezoek (geleid of met audiogids) meer dan waard. Adres: Ninoofsesteenweg 955, 1703 Dilbeek (tel.: 02/569.16.14), toegang april tot eind oktober op woensdag, vrijdag, zon- en feestdagen van 13.30 tot 17.30 uur. Groepen na afspraak. Websites: www.tramsiteschepdaal.be / www.toekomstvooronsverleden.be .

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

BLANKENBERGE: WERKGROEP MARITIEM ERFGOED

Met de steun van het stadsbestuur gaf deze werkgroep een fraaie, geïllustreerde kaart uit van de stad Blankenberge, waarop een vijftiental maritiem erfgoed sites besproken worden, waaronder de Scheepswerf Jan Vandamme-Scuteloods (met Martiem Museum De Scute), de podiumboot B 606 Victorine, de garnaalboot B72 Jacqueline-Denise, de Blankenbergse schuit B1 Sint-Pieter, de vuurtoren (uit 1951), de "staketsels", de Spuikom met sashuis, enz. zie ook: <http://www.descute.be>.

MENEN Het Jukeboxbelevingscentrum op de Rousselsite

De Rousselsite is gelegen aan de oude Leiearm in Menen en omvat o.a. een jukebox- en radiomuseum., De collectie jukeboxen dompelen u onder in de sfeer van de zwarte vinylplaatjes. Laat u verleiden door de klanken van een Rock-Ola of Wurlitzer. De definitieve opening is pas voorzien in het voorjaar 2011. Maar het centrum is nog op zoek naar materiaal om het jukeboxmuseum verder aan te kleden.

Kunt je helpen mail dan naar bwenes@bw-tveer.be

Zie ook: <http://www.siteroussel.be> en <http://www.siwe.be/actor.php?id=188>.

MIDDELKERKE EN ZIJN KUSTHISTORIES, EEN MERKWAARDIG BEZOEKERSCENTRUM

Het nieuwe museum 'Kusthistories' in Middelkerke vertelt het volledige verhaal van het kusttoerisme. Van kusttram tot historische mannenbadpakken, van billen-karren tot strandcabines: er is veel te zien en te leren. Het "vakantie-aan-zeemuseum" is gelegen in de Jozef Casselaan 1 te 8430 Middelkerke.

Niet ver ervan (Henri Jasparlaan 173 te Westende) ligt "Villa Les Zéphyres", een unieke villa met interieur ontworpen door Henry van de Velde. Deze villa laat je kennismaken met het wonen en leven aan de kust omstreeks 1930.

Beide musea kunnen voor slechts 2 euro (!) bezocht worden van in juli en augustus van 9 tot 18 uur, op andere maanden van het jaar van 9.30 tot 12 uur en van 13.30 tot 17 uur. Gesloten op maandag.

Bezoek deze topattracties over toerisme in het industrieel tijdperk met de kusttram, 125 jaar geleden aangelegd. Voor "Kusthistories" afstappen aan het De Greefplein te Middelkerke, voor "Villa Les Zéphyres" afstappen aan halte Westende-bad.

OOSTENDE: TRAM IN ZICHT!

Tot 14 november loopt in de "Venetiaanse gaanderijen" (Zeedijk/Parijsstraat) te Oostende nog de tentoonstelling "Tram in zicht". Als rode draad doorkruist een meer dan 50 meter lange luchtfoto van de Belgische kust het eerste deel van deze belangrijke tentoonstelling. De stedenbouwkundige ontwikkeling (en haar ontsprongen met schreeuwelijke verkavelingen en immense caravanparken) in de kuststrook is inderdaad een gevolg van het door de 125 jaar oude kusttramlijn gestimuleerde verblijfstoerisme. Diverse thema's worden behandeld: "sporen", "vrachten", "uitzichten", "tussenstops", enz. De afwisseling met "de kusttram in de kunst" in het tweede deel van de expo (na een grote tent doorlopen te hebben waar alleen het "Koninklijk tramrijtuig" staat opgesteld) is zeer geslaagd. Ook de fotografie speelt een grote rol in de kwaliteit van de manifestatie. Warm aanbevolen. Toegang dagelijks van 14 tot 18 uur, op donderdagen tot 20 uur. Op zondagen van 10 tot 12 uur en van 14 tot 18 uur. Zie ook www.oostende2010.be en www.delijn.be/125jaarkusttram.

OOSTENDE EN DE CRANGON

De Crangon is een unieke (beschermd) garnaalboot, waarover we reeds berichtten in vorige nieuwsbrieven. We herhalen dat u zelf kan meevaren met deze vissersboot. U blijft tijdens de reis niet passief toekijken maar actief ingezet bij het sorteren, spoelen, koken (en afkoelen) van de garnalen. De sappige vissersverhalen krijgt u er gratis bovenop. Afvaarten elke dag om 8.30 uur (stipt !) en om 13.30 uur. Deelname: 30 € p.p., reserveren via 0476/75.63.57. Zie ook www.crangon.be. (Foto Robert Piroette)

VLASVERHALEN UIT HET TEXAS VAN VLAANDEREN

Zo luidt de ondertitel van de DVD "*Een verleden in het vlas - vlasverhalen*", uitgebracht door Vlasparlee en beschikbaar o.m. in het National Vlasmuseum te Kortrijk (net zoals Vlasman, besproken in de vorige SIWE-Nieuwsbrief, nr.56, p. 27). "Vlasverhalen" is een realisatie door Brecht Dewaele, Hans Dobbelaere en Carlos Vancraeynest, een geslaagde proeve van mondelinge geschiedenis, waarbij niet minder dan 35 gewezen vlassers in de loop van 2008 hun getuigenis toevertrouwen aan de camera. De vlasteelt en -verwerking zette de streek rond Kortrijk op de wereldkaart en droeg sterk bij tot de identiteit van de Leievallei. Aan de hand van ruime (knap gemonteerde) interviewfragmenten en uniek historisch beeldmateriaal belicht de film de sociale, technische en economische geschiedenis van de vlassector van 1920 tot in het recente verleden. Een aanrader! Zie ook www.vlasparlee.be.

VLASMUSEUM KORTRIJK EN VLASREGIO

Het Vlasmuseum Kortrijk, Etienne Sabbelaan 4, 8500 Kortrijk, verdient meer dan één bezoek want het bevat diverse afdelingen, niet enkel de afdeling „**glasverwerking**“ (26 tafeleren en diverse flatscreens tonen de verschillende bewerkingen), maar ook de afdeling „**kant en linnen**“ (ook geïllustreerd door aangrijpende taferelen, geanimeerd door levensechte portretbeelden).

Uw bezoek heeft een meerwaarde met de publicatie „**Kant- en Linnenmuseum Kortrijk / Bezoekersgids : tafeleren**“. Meer technisch is de buitengewone „**Bezoekersgids : afdeling Kant en Damast**“ (door Martine Bruggeman en Annick Dewilde). Meer historische achtergrondinformatie en sterker gedetailleerd is het voortreffelijke boek door de éminence grise van de vlasgeschiedenis en de stichter van het museum Bert Dewilde: „**Vlaslinnen van wieg tot graf – 7000 jaar ten dienste van de mensheid**“ (mede uitgegeven door Lannoo in 2003).

De DVD „**De Vlasman**“ - bekroond met de publieksprijs in het kortfilmfestival van Leuven- handelt over het harde bestaan van twee vlasindustriëlen. Ook hier blijkt dat de “goede oude tijd” niet bestaan heeft: de arbeidsomstandigheden met industrieel-archeologische waardevolle machines tarten elke verbeelding! Uitsluitend te verkrijgen in de shop.

Het Vlasmuseum beschikt over een boeiende bewaarbibliotheek, raadpleegbaar na afspraak (05621.01.38 / www.kortrijk.be/vlasmuseum). Open van 1 maart tot 30 november, ma – vr: 9 tot 12.30 en 13.30-18 uur, za en zo: 14-18 uur.

Combineer je bezoek aan het museum met een kennismaking met relicten van de vlasnijverheid, bezoek authentieke vlassites met werkende machines: contacteer hiervoor het Streekbezoekerscentrum op telefoon 056/27.78.40. Ook kan u deze bezoeken combineren met een bedrijfsbezoek in het Texas van Vlaanderen. Informeer en reserveer hiervoor bij Toerisme Kortrijk, Begijnhofpark, 8500 Kortrijk (ook op telefoon 056/27.78.40), www.toerismekortrijk.be

uit website <http://www.kortrijk.be/fotoalbum/festivaldag>

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

ANDERLECHT: DE LUIZENMOLEN, EEUWENOUW OF SPLINTERNIEUW?

We gaan deze vraag niet beantwoorden. Weet dat Willy Vandersteen deze windmolen dateerde in de 16de eeuw, andere bronnen houden het op “de 2de helft van de 19de eeuw”, of is het een reconstructie van (een heel eind) na de Tweede Wereldoorlog? De molen (Vlinderstraat, Anderlecht) wordt regelmatig opengesteld. Zie: <http://users.skynet.be/luizenmolen> .

BRUSSEL: CINEMATEK WINT MUSEUMPRIJS

Gabrielle Claes, conservator van het Koninklijk Belgisch Filmarchief, is blij met de Museumprijs, uitgereikt door Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen. “Ook een filmmuseum en –archief is een volwaardig museum”, beaamt Claes. De vroegere ruimte voor Sierkunsten in Bozar, tot voor kort nog met een “modernistische” look, is terug in zijn oude glorie hersteld na een grondige renovatie door P. Robbrecht en H. Daem. Deze grote (opnieuw heldere) ruimte is nu omgetoverd tot “Viewing Space”, een onthaalcentrum met vaste en wisselende presentaties over film, waarbij bezoekers uiteraard ook aangemoedigd worden om één of meer films uit de collectie te bekijken. Vertoningen (met originele filmkopijen en “echte” projectoren, geen dvd-vertoningen !) zijn er dagelijks vanaf 17.30 uur en de prijs wordt bewust laag gehouden. Ruim 80.000 bezoekers bezochten Cinematek sedert de nieuwe openstelling (februari 2009). Naast museaal werk heeft Cinematek ook aan zijn reputatie en bekendheid gewerkt door de lopende reeks dvd’s over de meest uiteenlopende onderwerpen, onder meer de dvd “RAIL” (met begeleidend boekje) over 175 jaar spoorwegen in België.

BRUSSEL: PRECISIE-INSTRUMENTEN IN HET JUBELPARKMUSEUM

De verzameling “precisie-instrumenten” bestaat uit een chronologisch opgestelde collectie uurwerken en anderzijds thematisch opgestelde instrumenten om de aarde en het heelal te meten. De collectie uurwerkmakerij omvat onder meer astronomische pendules. De meetinstrumenten omvatten armillairsferen, astrolabia, zonnepijlers, landmeterscirkels, waarvan de werking wordt geïllustreerd met tekst, schema’s en maquettes. Verder vermelden we hemel- en planetenglobes, verrekijkers, getuigend van de vooruitgang van de astronomie tot aan de oprichting van het Brussels observatorium door Adolphe Quetelet in

1828. De collectie werd ook aangevuld met zeldzame instrumenten uit de Koninklijke Sterrenwacht van België en het Koninklijk Meteorologisch Instituut van België. Toegang: di tot zo 10 tot 17 uur. Zie ook www.kmkg.be.

Astrolabia afkomstig uit Koninklijke Sterrenwacht Ukkel Foto K.H.

BRUSSEL: COLLECTIES JOODS MUSEUM VERRIJKT MET HAVENSCHILDERIJEN VAN KURT PEISER

Iedereen kent intussen het werk van havenschilder Eugeen Van Mieghem, maar ook andere interessante kunstenaars brachten de Antwerpse haven en zijn havenarbeiders in beeld. Het Joods Museum van België (Miniemenstraat 21, 1000 Brussel) verwierf onlangs een aantal mooie havenzichten van Kurt Peiser. Voor meer informatie over het museum en zijn collecties, zie www.joodsmuseum.be

KENT U “TRAMANIA” asbl vzw ?

De vereniging is actief rond de geschiedenis en het erfgoed van de buurtspoorwegen en bezit een uitgebreide collectie foto's, boeken en DVD's. Contact: poussart@tramania.com / Contactadres: Paliosteeg 49, 1150 Brussel. Fotogalerij uit website <http://tramania.net>,

WALLONIË

ALGEMEEN 22ste ERFGOEDDAGEN IN WALLONIË

“Les métiers du Patrimoine” : 11 & 12 september 2010.
Info: www.journeesdupatrimoine.be

Publicaties: - programmabrochure reeds verkrijgbaar;
- les gestes du patrimoine: hommes et femmes de métier en Wallonie. Teksten Annick Piron, foto's Guy Focant.

Inschrijving: publications@institutdupatrimoine.be 25 euro (voor 30/09).

BERNISSART: VUURPOMPHUIS EN ANDERE MIJNRELICTEN

In vorige nieuwsbrief (nr. 56, p. 35) bespraken wij een tentoonstelling van Bernard BAY in het *Museum van de Iguanodon te Bernissart*. Ook na afloop van deze tentoonstelling blijft een bezoek aan deze voormalige mijn gemeente meer dan de moeite. Een bezoek aan het museum, gesticht in 1972 en op de huidige locatie (Ruelle des Médecins) sedert 2002, is hiervoor een goede aanzet. (www.bernessart.be, 069/76.66.13; Dienst voor Toerisme: 069/58.03.15).

Hier verneemt men alles over de ontdekking in april 1878 van “versteende boomstronken” door mijnwerker Jules Créteur, werkzaam in de “Puits Saint-Barbe nr. 3”. Na onderzoek bleek het te gaan over botten van iguanodons. 29 volledige skeletten werden bovengehaald. Het exemplaar, tentoongesteld in Bernissart (eigendom van de Belgische Staat) is 5 meter hoog en 130 miljoen jaar oud. Talrijke fossielen en mineralen worden tentoongesteld. Voorzie je van kaarten en gratis documentatie en ga zelf het industrieel erfgoed van Bernissart ontdekken:

Ontdek het uniek *Vuurpomphuis (Maison de la Machine à Feu)*, een in Europa uniek artefact uit het begin van de industriële revolutie (daterend uit het laatste kwart van de 18de eeuw), opgericht in opdracht van het hertog de Croy. De (verdwenen) Newcomen-vuurmachine pompte de mijngangen droog. De nabijgelegen beboste *terril Saint-Catherine*, is een getuige van de steenkool-exploitatie vanaf de 18de eeuw, op geringe diepte (25 meter !) ingezet door baron de la Catoire en nadien in de steenkoollagen op 300 à 400 meter diepte. Gedetailleerde wandelkaartjes om deze weinig bekende zones te ontdekken werden uitgegeven door het Parc Naturel des Plaines de l'Escaut (www.plainesdelescaut.be). *Het Mijnmuseum te Harchies* (deelgemeente van Bernissart) is een andere aanrader. Het betreft een indrukwekkende private collectie, waar u welkom bent van 1 mei tot 30 september tijdens het weekend van 15 tot 19 uur (tel. : 069/77.26.80).

BEZOEK BOUFFIOUX (CHÂTELET) EN ZIJN KERAMISCH ERFGOED

Oostelijk van de periferie van Charleroi ligt Châtelet en zijn deelgemeente Bouffieux, ooit zeer bekend omwille van zijn bloeiende keramische nijverheid. De fabricatie van potten en recipiënten ontwikkelde zich in de 19de en begin 20ste eeuw tot deze voor de aanmaak van keramische buizen (onder meer rioolbuizen). Bezoek eerst het bezoekerscentrum Place de la Victoire te Châtelet centrum (di – vr: 10-17 u / za: 10-14 u), vervolgens de “Maison de la Poterie”, Rue Général Jacques 4 te Bouffieux (woensdag, zaterdag en zondag 10-17 uur), en een artisanal potterbakkersbedrijf (Poteries Biron, Dubois of Lardinois), Alle informatie op www.chatelet.be / tourisme@chatelet.be.

BOIS-DU-LUC, EEN UNIEKE MIJNBOWOMGEVING VAN 325 JAAR OUD

In 1685 werden in Bois-du-Luc, gelegen in de periferie van La Louvière, de eerste kolen bovengehaald. De “Société des Charbonnages du Bois-du-Luc” zette korte tijd later ongeziene oplossingen (onder meer afwatering met houten pijpen) in om de overstromingen van de mijngalerijen te beperken. De site, waarvan de uitbating stopte in 1973 is één der best bewaarde mijnsites in Europa en verdient het om opgenomen te worden in de UNESCO- Werelderfgoedlijst. Deze site omvat een volledige koolmijn, terrils, een smalspoorweg, werkplaatsen, kantorenvleugel (1907, architect Emile Janlet), unieke woonblokken (met 166 eengezinswoningen, opgericht vanaf 1838), een feestzaal, een (Sint-Barbara)kerk, een ziekenhuis met kapel, een park, een muziekiosk, schuren en stallen.

Dankzij de verbeterde inzet van pioniers (o.m. Jacques Liébin) werd de site eigendom van het Waalse Gewest en tussen 1974 en 1982 gerestaureerd. Het Ecomuseum van het Centrum vestigde zich in 1983 in de voormalige werkplaatsen, palend aan de directievleugel en kantoren, waarin ook (met een aparte ingang en beheer) het plaatselijke Musée de la Mine Robert Pourbaix (geanimeerd door vrijwilligers van “GABOS”) gevestigd is. Het Ecomuseum heeft veel werk gemaakt van archiefbeheer en ontsluit meer dan 1500 strekkende meter bedrijfsarchieven, inclusief personeelsarchieven van wie ooit werkzaam was in de mijn en aanverwante bedrijven. Wetenschappelijk medewerker van het Ecomuseum, de historica Karima Haoudy, werkte reeds verschillende erg boeiende tentoonstellingen uit en stelde o.m. een zeer opmerkelijke publicatie samen over metallurgiebedrijf Beaume & Marpent.

Praktisch: Ecomusée du Bois-du-Luc, rue Sainte-Patrice, 2b, 7110 Houdeng-Aimeries (La Louvière). Tel. : 06428.20.00. conservator : mevr. D. Vansteene / website en E-mail : www.ecomuseeboisduluc.be / info@ecomuseeboisduluc.be

Foto uit vermelde website

CHARLEROI / MARCINELLE: COALFACE GALLERY (GENK-WINTERSLAG) TE GAST

In « Le Bois du Cazier » te Marcinelle (Charleroi) loopt tot 5 september een tentoonstelling met foto's van Danny VEYS, i.s.m. Coalface gallery. Deze fotograaf realiseerde reeds een heel aantal projecten rond landschappen en het erfgoed van de mijnbouw, zowel in eigen land als (tot ver) erbuiten. We herinneren aan voorbije exposities zoals een unieke tentoonstelling in Winterslag over kolenwasserijen, over mijnbouw in Oekraïne (vorig jaar) in het Fotografiemuseum in Antwerpen. Alle info: www.leboisducazier.be

Foto uit vermelde website

CHARLEROI: EXCLUSIEVE WANDELINGEN INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED

Een greep uit het zeer ruime aanbod van geleide wandelingen, die op bepaalde data of op aanvraag worden georganiseerd. Zie www.paysdecharleroi.be / maison.tourisme@charleroi.be :

- “**Charleroi tijdens de Verlichting**” >> vroege industriële ontwikkeling, 18de eeuwse gebouwen, interieurbezoeken.
- “**Op het ritme van de industrie**” >> vertrekpunt station Charleroi, treinrit naar station Ham-sur-Heure, industrieel erfgoed aan de rand van Charleroi, (ook) militair erfgoed (duur : 1 dag).
- “**De internationale tentoonstelling van 1911**” >> (bijna) honderd jaar geleden vond een belangrijke “industriële tentoonstelling” plaats, op het hoogtepunt van de industriële ontwikkeling, een parcours met visuele referenties aan deze expositie.
- “**Marcinelle in terrils**” >> van mijnwerkersgrond tot biodiversiteit, een unieke verkenning (liefst met goede stapschoenen).
- “**Bezinkinstallaties van Solvay**” >> van chemische industrie naar de herovererving door de natuur.
- “**Cultuurwetenschappelijk centrum van de ULB**” (een merkwaardig neologisme n.v.d.r.) >> cfr. www.ulb.ac.be/ccs

MORLANWELZ: “MEMOIRES D’ORIENT” MUSEUM VAN MARIEMONT

In het Musée de Mariemont (Chaussée de Mariemont 100, 7140 Morlanwelz, nabij La Louvière), loopt tot 17 oktober de tentoonstelling « Mémoires d’Orient. Du Hainaut à Héliopolis ». Ze handelt over leven en werk van Baron Empain (besproken in de SIWE-publicatie “Ingenieurs en hun erfgoed”) en de uitbouw van Heliopolis, de tramlijn naar Caïro, de spoorwegen in Egypte, enz. Een aanrader! Open van dinsdag tot zondag van 10 tot 18 uur. (www.musee-mariemont.be)

Realisaties van Empain in Heliopolis Egypte Foto’s P.V.

INTERNATIONAAL NIEUWS

(algemeen & alfabetisch per land)

ALGEMEEN

Zie voor een ruim aanbod aan internationaal nieuws de website van TICCIH op www.mnactec.cat/ticcih

We vermelden ook de website van ICOMOS:

http://www.international.icomos.org/centre_documentation/bib/worldheritage-industrialsites.pdf met honderden pagina’s informatie over de talrijke dossiers over industrieel erfgoed die tot het “World Heritage” behoren.

Zie ook : www.mnactec.cat/ticcih/inventory.php

Surf ook naar www.erih.net voor informatie over de Europese industrieel erfgoedroutes.

Een buitengewone site is <http://www.good-bye-lenine-la-rouille-en-plus.eu/> : deze website levert informatie over talrijke industrieplaatsen in de Baltische staten en in de landen van het vroegere “Oost-blok”. De site is voorzien van films en klankfragmenten. Schitterend!

AUSTRALIË

LEES VOORDRACHTEN VAN “OUTBACK & BEYOND” VIA INTERNET

We kondigden in deze Nieuwsbrief de “Outback & Beyond”-conferentie herhaaldelijk aan. Deze conferentie over industrieel erfgoed vond plaats in april 2010 te Broken Hill (New South Wales, Australië). 250 deelnemers brachten er interessante voordrachten en postersessies. Heel wat daarvan kan u lezen door te surfen naar <http://www.aicomos.com/2010-outback-and-beyond/> .

CHILI

EEN WERELDCONGRES OVER LIFTEN EN MONO-RAILS

Van 14 tot 16 april 2011 vindt in Valparaiso en Santiago een wereldcongres plaats over “Elevators and Funiculars of the World”, georganiseerd door TICCIH-Chili. Contact en info: jaime.migone@gmail.com , zie ook: http://www.mnactec.cat/~public/docs/Ascensores_2011.pdf .

CHINA

Terwijl in Shanghai Expo 2010 miljoenen bezoekers aantrekt, toont China ook de eerste resultaten van respectvolle omgang met industrieel erfgoed. Vooral in Shanghai maakte het behoud en herbestemming van industrieel erfgoed opgang vanaf omstreeks 1995, na een periode van ongeremd en brutaal slopen van alles wat leeg stond! Chinese kunstenaars op zoek naar geschikte ateliers waren, net als het New York van de jaren 1950, de eersten om in “ongetoiletteerde” lofts te wonen en te werken, met een zekere nostalgie tegenover het vooroorlogse Shanghai, maar vooral omwille van de betaalbaarheid. Vanaf 2000 werden door ontwikkelingsmaatschappijen en promotoren massaal lege fabrieken opgekocht en “vermarkt” voor de zogenaamde “creatieve sector” (artisanale bedrijven, reclamebureaus e.a., opererend binnen ‘CICs’ of “Creative Industry Centers”). Zeer weinig industriële gebouwen genieten van enige wettelijke bescherming. Een uitzondering is het grote, voormalige slachthuis (“Old Millfun”) uit 1933, heden hergebruikt voor modeshows en andere publieke events. Lees meer hierover in de bijdrage van Yiping Dong “Combination of industrial and creative industry. Industrial Heritage Conservation Practices in Shanghai”, gepubliceerd in TICCIH-Bulletin, nr. 48 (2010 / 2), p.5.

FRANKRIJK

UNIEKE SPINNERIJ TE MULHOUSE IN GEVAAR

Steun het behoud van de met afbraak bedreigde “Filature DMC 1812” te Mulhouse (Elzas). Diverse erfgoedactoren willen deze unieke spinnerij, opgericht door Daniel Dollfus-Mieg, redden. Steun deze actie en schrijf een steunbrief naar “Conseil Consultatif du Patrimoine Mulhousien”, rue des Archives n° 4, F-68100 Mulhouse en/of mail naar marie-claire-vitoux@uha.fr / Uw reactie wordt overgemaakt naar de beleidsverantwoordelijken. http://www.cilac.com/index.php?option=com_content&view=article&id=588:petition-pour-la-conservation-de-la-filature-dmc-1812&catid=62:le-cilac-et-le-patrimoine-industriel&Itemid=100104 voor invullen van de petitie.

vroeger

nu (Foto's uit vermelde website met petitie)

RED DE COLBERT-BRUG TE DIEPPE

Foto Gérard Métron Structurae

Herhaalt zich te Dieppe binnenkort het droevige scenario van de Scheepsdalebrug? Helaas wel, als we Sébastien Abbot mogen geloven (zie “Save Dieppe’s hydraulic swing bridge”, gepubliceerd in TICCIH-Bulletin, nr. 48, 2010 / 2, p. 1). Het betreft de laatste hydraulische draaibrug in bedrijf van geheel Europa. De brug dateert van 1889, maar is een nauwgezette reconstructie na de bombardementen op Dieppe tijdens WO II. De argumenten voor de afbraak (bouw van een bredere nieuwe brug en “te duur om te restaureren”) lopen grotendeels parallel met die van vorig jaar in Brugge. De beslissende overheidsdiensten willen de “waardevolle maar niet beschermde brug eventueel elders opstellen en het aandrijfmechanisme in een museum ondergebracht zien”. Waar hebben we zo’n onzin nog gehoord ?

“L’ARCHEOLOGIE INDUSTRIELLE EN FRANCE” OVER BESCHERMDE INDUSTRIEMONUMENTEN

Dit tijdschrift is heden (zomer 2010) aan zijn 56ste aflevering toe. Het speciaal dossier handelt deze keer over “Le patrimoine industriel immobilier protégé au titre des monuments historiques”, gesigneerd door Louis en Bernard André. Website: <http://www.cilac.com> / E-mail: web_cilac@cilac.com .

GROOT-BRITANNIË

Wie belangstelling heeft voor economische en sociale geschiedenis, inclusief bedrijfs geschiedenis, moet eens surfen naar www.blackwellpublishing.com/ehr. Blackwell gaf in de jaren 1990 de legendarische encyclopedie uit over industriële archeologie (samengesteld o.l.v. Barrie Trinder) en geeft ook "The Economic History Review" uit. Drijvende kracht hierachter is de Economic History Society (www.ehs.org.uk).

NEDERLAND

ICHS 2010

Foto:

www.ichs2010.org

Een van de belangrijkste samenkomsten van historici, het 21ste International Congress of Historical Sciences" vindt plaats in Amsterdam van 22 tot 28 aug. 2010. Te laat om hier nog aan deel te nemen, maar men vindt hierover veel contactadressen en nuttige achtergrondinformatie op www.ichs2010.org.

HENGELO: TWENTS TECHNIKMUSEUM EN DUURZAME ENERGIE

In het kader van het jaarthema "energie" startte het Twents Techniekmuseum HEIM te Hengelo in mei jl. het project "2010, Jaar van de duurzame energie en water", met diverse manifestaties, in detail vermeld op www.techniekmuseumheim.nl. Een ander recent project is "Op de Tijdsbalk", waarbij men vooral aan 10 tot 12 jarigen een inzicht probeert te geven in de opeenvolgende industriële ontwikkelingen. Vrij recent is ook de aanpassing van de afdeling telecommunicatie met o.m. een met foto's geanimeerde kaart die verwijst naar de optische telegrafie in Nederland anno 1811. Hierover verscheen een bijdrage in Heimvizier, 2010, nr. 1. Het HEIM blijft alles bij elkaar beschouwd één van de meer actieve musea in Nederland, waar de aandacht voor techniek en wetenschap op een vanzelfsprekende wijze hand in hand gaat met erfgoededucatie, met degelijke informatie over industrieel erfgoed en (belangrijk !) ook regionale bedrijfsgeschiedenis. Een bezoek aan het HEIM is zeer warm aanbevolen: Industriestraat 9, 7553 CK Hengelo. E-mail: info@techniekmuseumheim.nl / telefoon: 0031-74-24.30.054.

ERIH-ROUTE HOLLAND

Surf voor ontelbare tochten doorheen het industrieel erfgoed van Nederland op website www.hollandroute.com, gerealiseerd in het kader van ERIH (Europese industriële erfgoedroute), zie www.erih.net.

P O L E N

MONUMENTEN VAN TECHNOLOGIE IN ECONOMISCHE, SOCIALE EN CULTURELE CONTEXT

Zo luidt (vrij vertaald) het congres dat zal plaatsvinden in de Poolse mijnstad Walbrzych (Nowa Ruda, Dzierzoniow) van 12 tot 15 oktober 2010. Alle informatie op www.nadbor.pwr.wroc.pl.

S P A N J E

INCUNA HEEFT NIEUWE WEBSITE

INCUNA staat voor "Industria Cultura Naturaleza". Rond deze drie (ogenschijnlijk) uiteenlopende terreinen worden door INCUNA als vereniging sensibiliseringsacties gehouden. De deeldomeinen worden op gelijke voet en met evenveel professioneel enthousiasme benaderd. De oude site www.incuna.org is vanaf nu <http://www.incuna.es> (E-mail: incuna@telecable.es).

Z W E D E N

NIEUWE MASTER OVER INDUSTRIEEL ERFGOED

Dit nieuw Masterprogramma wordt gegeven aan de Universiteit van Göteborg (Departement Conservatie). Nadruk ligt op het erfgoed na 1945, op erfgoed gerelateerd tot toerisme en herbestemming. Alle informatie: www.conservation.gu.se.

UITVINDERS en UITVINDINGEN

200 JAAR GELEDEN: UITVINDING VAN HET CONSERVENBLIK

In 1810 patenteerde de Engelsman Peter DURAND in Londen een met tin bekleed smeedijzeren conservenblik. Hierbij hielp hij de voedselbewaring een flink stuk vooruit. Nicolas APPERT, een Parijse snoepgoedmaker die Napoleon wou helpen bij de problemen van voedselbevoorrading van zijn legertroepen, was hem voorgegaan in Frankrijk. Omstreeks 1800 slaagde hij erin om verhit voedsel in dikke glazen potten, afgedekt met pek, kurk en zegel, te conserveren. Het betreft de zogenaamde “weckpotten”, waarbij bij de afkoeling een (bacterievrij) vacuüm ontstaat in de pot. De deksels werden met metaaldraad vastgezet, wat de weckpotten zo herkenbaar maakte.

Bij het inblikken (in metalen recipiënten) wordt voedsel geconserveerd in stevige, luchtdichte blikken die bij het afsluiten gesteriliseerd worden. De gevulde blikken worden onder druk verhit om bacteriën te doden. Vooral militairen en ontdekkingsreizigers gebruikten in de eerste jaren ingeblikt voedsel. De conservenindustrie ontwikkelde zich vooral vanaf de tweede helft van de 19de eeuw. In 1846 ontwikkelde Henry EVANS een efficiënter en sneller gietproces voor blikken dozen, en in de VS patenteerde Allen TAYLOR een blik dat door een stansmachine was gemaakt. Het werd de start voor de ontwikkeling van nieuwe methoden om blikken te bekleden, beter af te dichten, te verwarmen en te openen wat het gemak en de veiligheid van consumenten bevorderde. De trek naar de steden, zeg maar ‘weg van de akkers en moestuinen’ maar ook de praktische voordelen zorgden van een toegenomen succes van conserven vanaf het einde van de 19de eeuw.

Toemaatje : wat was het groot probleem met de eerste generaties blikken ? Juist, hoe krijg je zo’n zwaar (en vrij dik) blik open, toen nog geen blikopeners waren uitgevonden ? Wel, gewoon met hamer en een scherp voorwerp, met “brute kracht”. Het eerste blikopenerpatent werd in 1858 verleend aan Erza WARNER (V.S.), de eerste sleutelachtige blikopener (denk aan de opener van sardienendozen) werd in 1868 verleend aan J. OSTERHOUDT. Rond 1870 verschenen de allereerste blikopeners met een snijwiel, een uitvinding toegeschreven aan William LYMAN (Connecticut, V.S.) in 1870. De blikopener, in 1925 uitgebracht door “Star Can Company” (San Francisco, V.S.) met twee wieltjes was weer een stap vooruit : een wiel, paste onder de rand van het blik en trok het snijwiel door het deksel, juist tegen de rand, waardoor een gladde, regelmatige snede ontstond.

150 JAAR GELEDEN : UITVINDING VAN HET REPETEERGeweER

Tot 1860 waren alle geweren enkelschotgeweren. Het repeteergeweel beschikt over een magazijn (met kant-en-klare patronen), wat meerdere schoten na elkaar mogelijk maakte. In 1860 patenteerde de Amerikaanse wapensmid Benjamin Tyler HENRY (1821-1898) een repeteergeweel met een grendel waarmee metalen “44-patronen” (beschouwd als de eerste echte patronen) konden worden geladen. Hierdoor kon uiteraard veel sneller na elkaar gevuurd worden. Dit soort geweren speelde een grote rol in de Amerikaanse Burgeroorlog.

De zakenman Oliver WINCHESTER bedacht rond 1866 een beter laadsysteem en overtrof de capaciteiten van de “Henry-geweren”. Beide merken bleven echter in de running, tot op vandaag !

100 JAAR GELEDEN : UITVINDING VAN SYNTHETISCH RUBBER

In 1910 werd een belangrijk jaar voor de rubberindustrie. Tot dan werd alleen het sap van de rubberboom afgetapt, waarmee natuurrubber gemaakt werd. De chemische samenstelling van rubber werd in 1829 uiteindelijk onthuld door de Britse chemicus en natuurkundige Michael FARADAY (1791-1867), maar pogingen om daarna het natuurlijke product te reproduceren in labo’s mislukten keer op keer. In Sint-Petersburg werkte de chemicus Sergey LEBEDEV (1874-1934) met ethanol om butadien te maken, en natrium om de polymerisatie op gang te brengen. In 1910 produceerde hij polybutadien, het eerste namaakrubber, dat door de Sovjets op zeer grote schaal werd aangeemaakt. Heden is deze materie bekend als butadienrubber (BR), een uitvinding die de aanzet gaf van meer synthetische rubbersoorten, waaronder siliconenrubber (na 1940). Tegen 1970 kreeg synthetisch rubber de overhand op natuurlijk rubber, een opmars die begon met de geslaagde proeven van LEBEDEV.

50 JAAR GELEDEN : UITVINDING VAN DE ELEKTRONISCHE LEERMETHODE

E-learning wordt vandaag afgedaan als “zeer recent” maar heeft roots omstreeks 1955, toen onder meer IBM en de universiteit van Illinois (Chicago, V.S.) computers inzette voor educatieve doeleinden. In 1960 bedacht Donald BITZER een systeem om “zwakke leerlingen” bij te scholen. Hij ontwierp in 1960 één van de allereerste leersystemen voor computers, met gebruik van graphics en touchscreens. Hij noemde dat “PLATO” (voluit: “Programmed

Logic for Automatic Teaching Operation”). “Al spelend leren” (door een groot aantal gebruikers tegelijk), het kon via de bijbehorende computertaal TUTOR. BITZER bedacht dus “computerondersteund onderwijs”, maar hij staat ook bekend als (mede-) uitvinder van het plasmascherm.

25 JAAR GELEDEN : UITVINDING VAN EETBARE MYCOPROTEÏNE

Eetbare mycoproteïne is bekend onder de naam “Quorn”. Dit product biedt een eiwitrijk alternatief voor mensen die weinig of geen vlees eten. De Britse pioniers van quorn wilden hiermee niet meteen het vegetarisme promoten: ze zochten een gemakkelijke bron van proteïnen voor een te verwachten wereldtekort. In 1967 werd in het Engelse dorp Marlow een schimmel ontdekt die al snel geïdentificeerd werd als een mogelijke bron van mycoproteïne.

Vanaf 1970 testte Rank Hovis McDougall schimmelextracten op “eetbaarheid” en ontwikkelde productietechnieken voor eetbare schimmels. Vanaf 1985 mocht mycoproteïne verkocht worden en meteen kwam in Groot-Brittannië quorn op de markt. De schimmels die dit product maken, worden op grote schaal in aanwezigheid van zuurstof gekweekt in gisttanks, wat de mycoproteïne structuur en vorm geeft, met kippenei-albumine als bindmiddel. Smakelijk! Jawel, quorn-maaltijden (uitgegroeid als een uitgebreid assortiment) hebben vandaag een groot succes, vooral in... Groot-Brittannië.

Vrij naar : *1001 uitvindingen die onze wereld veranderd hebben*. Kerkdries, (Librero) 2010.

ONDER DE LEESLAMP

Een selectie van bijdragen (boeken en tijdschriftartikels) over industrieel en wetenschappelijk erfgoed in België. Ook een beperkt aantal werken uit het buitenland, die voor Vlaanderen / Brussel / België interessant kunnen zijn, worden opgenomen. De meeste bijdragen zijn recent, maar er worden ook een aantal oudere, nog niet eerder vermelde titels opgenomen. De eventuele commentaren bij de referenties staan in cursief. In de boekbesprekingen worden een (beperkt) aantal publicaties gecommentarieerd.

We verwijzen verder naar de afleveringen van de bibliografie “Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed 1991-2006”, gepubliceerd in TIC (Tijdschrift Industriële Cultuur), tevens digitaal ontsloten via website www.viat.be.

Suggesties voor verdere aanvullingen op deze rubriek zijn uiteraard steeds welkom. U kan uw suggesties kwijt via E-mail. Stuur uw informatie hieromtrent door via paiviaene@hotmail.com.

BIBLIOGRAFIE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN BELGIË, EEN SELECTIE

1001 uitvindingen die onze wereld veranderd hebben. Kerkdries, (Librero) 2010. ISBN 978-90-5764-460-3. (*zie boekbespreking*)

ABOT Sébastien, Save Dieppe’s hydraulic swing bridge. In: TICCIH-Bulletin, nr. 48 (2010 / 2), p.1.

AREF Yasser, Industrial heritage in Alexandria. In: TICCIH-Bulletin, nr. 48 (2010 / 2), p.5-6.
(zie ook www.yasseraref.com)

BECUWE Frank, VANDEMARLIERE Guido, “Such an Oste as they drie their Hoppes upon at Poppering”. Een typologische benadering van de hopast in Vlaanderen. In: Relicta. Archeologie, Monumenten- en Landschapsonderzoek in Vlaanderen. 6. Brussel, (Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed) 2010, p. 145-176.

BECUWE Frank, Bier aan het IJzerfront. Het verhaal van de dorst in de Grote Oorlog. Uitgeverij De Klaproos, 2009. (www.klaproos.be)

BOECKX Bert, VANDECRUYS Geert (red.), Welkom in Geel. Een geschiedenis van de Geelse gezinsverpleging. Berchem, (EPO) 2010. (inlichtingen: bert.boeckx@opzgeel.be; geert.vandecruys@kogeka.be)

BOSMAN Françoise, MILLE Martine, PIERNAS Gersende (dir.), e.a., Ponts d’ici et d’ailleurs. L’art du vide. Trois siècles de génie français, XVIIIe – XXe siècles. Paris - Roubaix, (Somogy – Editions d’Art / Archives du Monde du Travail) 2010. ISBN : 978-2-757-20357-6. (*zie boekbespreking*)

BULTYNCK P., Bernissart en de iguanodons. Brussel, (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen) 1987. ISBN 2-87177-006-9.

DEMON Sofie, De Molens van Temse. (Ongepubliceerde) Masterthesis Monumenten- en Landschapszorg, Artesis Hogeschool Antwerpen, Academiejaar 2009-2010 (*zie bespreking*).

DE ROEY Johan, ROSIERS Hugo, 75 (jaar) Antwerpse Stouwerij. Antwerpen, (Pandora) 2009. (*uitgegeven naar aanleiding van 75 jaar Algemene Beroepsvereniging voor het Antwerpse Stouwerij- en Havenbedrijf ABAS*).

DESIMPELAERE Nele, Over ERIH. In: TIC, jg. 27, deel 110, 2de trimester 2010, p. 2-9.

DESIMPELAERE Nele, TICCIH-Congres: Industrieel erfgoed. Ecologie en economie. Freiberg (Duitsland), 30 augustus – 5 september 2009. In: TIC, jg. 27, deel 110, 2de trimester 2010, p. 10-21.

DESIMPELAERE Nele, De SIDAC in Gent, een gesprek en een historiek. In: TIC, jg. 27, deel 110, 2de trimester 2010, p. 40-47.

DESMET Jean-Marie, VANDERBEKEN Jean-Claude, VANDERBEKEN Jenifer, « Au fil de l'eau... Au fils du temps ». Blaton, "Cité des trois canaux". Blaton, (Jean-Marie Desmet) 2004.

DESTROOPER Peter, INGHELRAM Liesbeth, Biscuiterie Jules Destrooper. (Uitgeverij Stichting Kunstboek) 2010. ISBN 978-90-585-6291-3.

DE VRIEZE Geert, Ons Maritiem erfgoed wordt verder begraven...in Nederland. In: Ruimschoots, jg. 10, nr. 3, p. 5-7.

DHAEZE-VAN RYSSEL Luc, DE HERDT René, De Camelia. Een 'aristocratische roos'. De eerste industriële plant van Gent. Gent, (VIAT) 2008. (*zie boekbespreking*)

DONG Yiping, Combination of industrial and creative industry. Industrial Heritage Conservation Practices in Shanghai, China In: TICCIH-Bulletin, nr. 48 (2010 / 2), p.5.

HERTOGS Edward, VAN DER AUWERA Frans, VAN OLMEN Jef, Een bundeling van spoorwegverhalen over Lint. Lint, (Heemkundige Kring 'Eugeen Goeyvaerts') 2010 (*zie boekbespreking*).

ISTASSE Isabelle (coörd.), DELAET Jean-Louis (dir.), BILLEN Claire, e.a., Patrimoine industriel et logement. Charleroi / Blegny, (Des Usines et des Hommes, nr. 2) 2010. (*zie boekbespreking*)

KALOF Linda & BYNUM William (eds.), A cultural history of the human body. Oxford, (Berg) 2010. (*zie boekbespreking*)

KELLER Ruth, STAHN Ulrich, Preserving objects as tangible witnesses of industrial culture. In: TICCIH-Bulletin, nr. 48 (2010 / 2), p.3-4.

KLEERENBEZEM Helmig, Wuivende gieken – over kranen en gieken. In: HEIMVIZIER, 2010, nr. 1, p. 14-15.

LOK Franke, Met mosselen naar Roubaix. Een gesprek met een 95-jarige visser <Ferdinand Philipse> uit Yerseke. In: Consent (uitgave van Stichting Behoud Hoogaars & Tolerant vzw), "over de oude zeilvaart op de Schelde", voorjaar 2010, p. 2-7.

Limburg feest ! Hasselt, (Rijksarchief Hasselt, Provincie Limburg, Erfgoedcellen Limburg) 2010.

LINTERS Adriaan, Een brug te laat. In: Forum-Contact, jg. 17, april-mei-juni 2010, p. 20-29.

MAINZ K., Over bouwen en verbouwen: de textielnijverheid in het arrondissement Aalst (1914-1944). (Onuitgegeven) Eindwerk, Gent, 2001.

MANTELEERS Willem, Askoy II vindt nieuwe thuishaven. In: Ruimschoots, jg. 10, nr. 3, p. 8-9.

MATTHYSSEN Kristin, Kastelen van water zoeken nieuwe bestemming. In: Gazet van Antwerpen, 19-20 juli 2010, p. 18-19.

MEERT J., Archiefgids voor de economische geschiedenis van de Denderstreek, 1850-1940. (Onuitgegeven) Eindwerk V.U.B., 2005.

MENS Noor, WAGENAAR Cor, Architectuur voor gezondheidszorg in Nederland. Rotterdam, (NAI) 2010. ISBN 978-90-5662-733-1 (*zie boekbespreking*).

Molenkaart Oost-Vlaanderen. Gent, (Toerisme Oost-Vlaanderen) 2007. *Nog steeds gratis te verkrijgen op Toerisme Oost-Vlaanderen, Sint-Niklaasstraat 2, Gent / toerisme@oost-vlaanderen.be / www.tov.be*

MORTELMANS Koen, RAEYMAEKERS Peter, RUYTERS Marc, 150 jaar RUCA. Anderhalve eeuw groeien. Antwerpen, (RUCA) 2002. (*zie boekbespreking*)

NAUDTS Kris, Met de heropening van het Canal de Roubaix en het Spierekanaal wordt een historische waterweg in ere hersteld. In: Ruimschoots, jg. 10, nr. 3, p. 16-18.

PATROONS Wilfried, Van 't Schijn tot 't Scheld. De geschiedenis van de Herentalse vaart. De vergeten en verdwenen levensader van Antwerpen gedurende 400 jaar. Antwerpen, (M-publishing) 2009. ISBN 978 90 78715 25 2 (*zie boekbespreking*).

SIEKMANN Birgit, Der Albert-Kanal Lüttich-Antwerpen. In: Industrie-Kultur, 2010, nr. 2 (vol. 51), p. 38-39.

SMET Roger, De evolutie van het Zeevaartonderwijs in België. In: Ruimschoots, jg. 10, nr. 3, p. 10-13.

SMIT Frank V., Bruggen in Amsterdam. Infrastructurele ontwikkelingen en brugontwerpen van 1850 tot 2010. Utrecht, (Stichting Matrijs) 2010. ISBN 978 90 5345 337-7 (*zie boekbespreking*).

STICHELBAUT Elaine, Interieurs van spoorwegstations in West-Vlaanderen, periode 1838-1914. (Ongepubliceerde) Masterthesis Monumenten- en Landschapszorg, Artesis Hogeschool Antwerpen, Academiejaar 2009-2010 (*zie bespreking*).

STOLL Rolf Dieter, NIEMANN-DELIUS Christian, DREBENSTEDT Karsten, e.a., Der Braunkohlentagebau - Bedeutung, Betrieb, Technik, Umwelt. Berlijn, (Julius Springer-Verlag) 2009. ISBN 978-3-540-78400-5.

VAN BUYTEN Leo (ed.), HANEGREEFS Guillaume, De steenweg Diest-Leuven (1777-1797). In: Arca Lovaniensis – Jaarboek 1980 van de Vrienden van de Leuvense Stedelijke musea. Leuven, 1983, p. 7-196.

VAN BUYTEN Leo, De aanleg van de Leuvense Vaart (1749-1763-4). In: Arca Lovaniensis – Jaarboek 1982 van de Vrienden van de Leuvense Stedelijke musea. Leuven, 1985, p. 105-154.

VAN BUYTEN Leo, De Vaartkassen. In: Arca Lovaniensis – Jaarboek 1985 van de Vrienden van de Leuvense Stedelijke musea. Leuven, 1987, p. 477-513.

VAN DE CASTEELE Jan, Meetjesland werkt. Erfgoed leeft – 07. Eeklo, (Erfgoedcel Meetjesland) 2010.

VAN DE CASTEELE Louis, ENEMAN Eddy, De Oostendse middenslagtreilers na WO II. Oostende, (Vriendenkring Noordzee-Aquarium Oostende vzw) 2010.

VAN GEERTRUYEN Tacco, Maalstenen door de eeuwen heen: een industrieel archeologische kijk op de productie, evolutie en toepassing van maalstenen. (2 delen). (Onuitgegeven) Masterproef Archeologie, Universiteit Gent, academiejaar 2009-2010.

VAN HUYNEGEM Els, Het verhaal van de industriestad Aalst en van het Daensisme waaraan ze gestalte gaf. In: TIC, jg. 27, deel 110, 2de trimester 2010, p. 30-39.

VAN LEEMPUTTEN Guido, De bruggen in Schoten. De Kruinigenbrug. In: Ruimschoots, jg. 10, nr. 3, p. 23-25.

VELGHE Dominique, De vlasindustrie in de streek van Leie en de Mandel. In: In de Steigers, erfgoednieuws uit West-Vlaanderen, jg. 15 (2008), nr. 2, p.31-38.

VERMANDERE Martine, We zijn goed aangekomen! Vakantiekolonies aan de Belgische kust (1887-1980). Bijdragen van het Museum voor de Sociale Strijd van de Provincie Oost-Vlaanderen. Gent, (AMSAB – ISG, Provincie Oost-Vlaanderen) 2010. Bestellingen via orders@amsab.be.

VERMAUT Paul, DROSTE Cees, De Lieve, ooit “ 't scoenste juweel”. In: Consent (uitgave van Stichting Behoud Hoogaars & Tolerant vzw), “over de oude zeilvaart op de Schelde”, voorjaar 2010, p. 24-27.

Verrijzenis aan de Demer. Het hoopvolle verhaal van 's Hertogenmolens in Aarschot. In: Erfwoord 58 (mei-juni-juli 2010), p. 32-35.

Vijfhonderd jaar Grote Molens op de Demer te Aarschot. WAGDI (Werkgroep Aarschotse Geschiedenis, Documentatie en Informatie) 2010. (*informatie: Geert Wijns 016/550.336 / geert.wijns@aarschot.be*).

WILSSENS Marie-Anne, Van Heppeneert tot Klein Rusland. Leuven, (Davidsfonds & Erfgoed Vlaanderen) 2010. (*zie boekbespreking*)

WIND Ingeborg, Stadsleven in grootmoeders tijd. Tielt, (Terra – Lannoo) 2008. ISBN 978-90-5897-737-3.

WIND Ingeborg, Leven in grootmoeders tijd. Tielt, (Terra – Lannoo) 2008. ISBN 978-90-5897-626-0.

BOEKBESPREKINGEN

1001 uitvindingen die onze wereld veranderd hebben. Kerkdries, (Librero) 2010. ISBN 978-90-5764-460-3.

Dit op grote schaal verspreid "vulgariserend" overzichtswerk, een turf van bijna 1000 pagina's, waaraan tientallen auteurs meewerkten, is de vertaling van het vorig jaar verschenen "1001 Inventions That Changed the World" (uitgeverij Quintessence, Londen). Het opent met een handig trefwoordenregister. Een register van uitvinders vindt men achteraan (p. 944-953) en is verder chronologisch opgevat in acht tijdsblokken.

Hoofdstuk 1 behandelt de Oudheid. Stenen werktuigen worden beschouwd als de eerste menselijke uitvindingen, gevolgd door vuur, kleding, speren en andere werktuigen waardoor de mens de overgang kon maken van een leven als jagers tot het zich settelen in dorpen (dank zij de landbouw) en steden. Het wiel, glas, irrigatie en het schrift werden allemaal uitgevonden in Mesopotamië.

Hoofdstuk 2 behandelt de oude klassieke culturen. De concentratie van mensen en kennis versnelde de uitvindingen, wat duidelijk merkbaar is bij bijvoorbeeld Grieken (wiskunde, hefboom, schroef) en de Romeinen (vloerverwarming, thermen, ingewikkelde boogconstructies, aquaducten). De klassieke culturen aan de Middellandse Zee mogen ons de bijdragen niet doen vergeten van de cultuur in de Indusvallei, in het oude China (buskruit, papier, kompas, druk procedés) of de bijdrage van de Arabische cultuur. Deze culturen bloeiden op een moment dat Europa in de "duistere middeleeuwen" beland was.

Pas na de middeleeuwen kwam de wetenschap in zuid-, west- en noord-Europa tot hoge bloei, dank zij doorgezet rationeel denken en onderzoeken (o.a. met de microscoop en de telescoop). De doorbraak van het wetenschappelijk denken kende een versnelling in de late 17de en 18de eeuw, toen ontelbaar veel instrumenten ontwikkeld werden, waaronder thermometers, vacuumpompen en rekenmachines, toen ook voor het eerst geëxperimenteerd werd met elektriciteit en magnetisme. Nieuwe inzichten bevorderden de technologie die mede leidde tot de eerste industriële revolutie (cokes voor ijzerproductie, inzet van vuurpompen bij mijnbouw).

Hoofdstuk 3 heet "Het industriële tijdperk", een misleidende titel, want het gaat over de periode 1800-1850 met de inzet van stoommachines, de uitbouw van spoorwegen, het inzetten van nieuwe bouwtechnieken.

Hoofdstuk 4: "De grote wereldrijken" (1850-1895) gaat over de doorbraak van het kolonialisme en tweede industriële revolutie (elektriciteit, chemische industrie, telecommunicatie).

Hoofdstuk 5 behandelt de schakelperiode 1895-1918, met de opkomst van de auto en het vliegtuig maar van ook de film.

Hoofdstuk 6 gaat over technologische vernieuwingen, o.m. in functie van de oorlog (DDT, atoombom) in de periode van interbellum tot jaren 1950, toen de allereerste computers hun intrede deden, maar ook televisies en satellieten.

Hoofdstuk 7: "Globalisering (1955-1968)" is weer een nogal misleidende titel, want dit deel handelt vooral over allerlei hightech snuffjes die de westerse mens tijdens een periode van hoogconjunctuur overspoelden.

Het laatste hoofdstuk "Internettijdperk" gaat vooral in op nieuwe elektronica, ICT, maar handelt ook over "groene uitvindingen" en ecologische research.

Zoals steeds bij dit soort overzichtsboeken is de keuze van uitvindingen subjectief en de opgegeven datering voor discussie vatbaar. De waarde is vooral de toegankelijkheid, de kernachtigheid van de formulering van technologische processen die daardoor voor de doorsnee lezer begrijpelijk worden en bovendien vaak aanschouwelijk gemaakt worden door talrijke aantrekkelijke illustraties.

BOSMAN Françoise, MILLE Martine, PIERNAS Gersende (dir.), e.a., Ponts d'ici et d'ailleurs. L'art du vide. Trois siècles de génie français, XVIIIe-XXe siècles. Paris - Roubaix, (Somogy – Edit. d'Art / Archives Nationales du Monde du Travail) 2010. ISBN: 9782757-20357-6.

Dit met zeer grote zorg uitgegeven groot formaat boek met meer dan 400 pagina's valt uiteen in twee delen. Deel 1 "Constructions, archives, mémoires" zijn de handelingen van een colloquium, op 9 maart 2009 gehouden in de "Archives Nationales du Monde du Travail". Deel 2 "Les ponts du génie français en métropole et dans le monde" is de uitgebreide tentoonstellingscatalogus over bruggenbouw en bruggenerfgoed, een opmerkelijke expositie over archieven van de bruggenbouw in Frankrijk (die plaats vond van 21 november 2008 tot 17 juli 2009 in Roubaix). Het boek bevat ook een bijgeleverde DVD "L'Art du Vide" over de Recouvrance-draaibrug te Brest. De DVD toont archiefdocumenten, die "digitaal" geanimeerd worden, waarin de werking van de brug wordt gevisualiseerd. Het boek zelf is uniek omdat de verstrekte informatie vertrekt van de originele archiefdocumenten, die in groten getale (op een hoogwaardige manier) worden afgebeeld. Een systematische indeling van alle brugtypes is er echter niet en de keuze van de bruggen zit geen echte logisch verband.

DEMON Sofie, De Molens van Temse. Masterthesis Monumenten- en Landschapszorg, Artesis Hogeschool Antwerpen, 2009-2010.

Dit niet beschermd monument is drager van historische, technische, volkskundige en sociale waarden en herbergt een nog steeds bedrijvige maalderij, hoewel een deel van het (voor de kern van Temse beeldbepalend) complex

leeg staat en een herbestemming in deze ruimten welkom zou zijn. Voor 1912 stond er op het huidig bedrijfspersceel een huizenblok waartoe twee maalderijen behoorden. Na 1912 palmde de Molens van Temse het volledige blok in met een nogal homogene industriële architectuur in eclectische stijl. Bepaalde delen van voor 1912 werden geïntegreerd in de meer recente bebouwing. De thesis geeft een accurate beschrijving van alle ruimten en de deels bewaarde oude maalinstallaties. Verder wordt een precies shadebeeld opgehangen en suggesties gedaan voor restauratiewerken, hoewel het gros van het complex in relatief goede staat verkeert. In de thesis wordt ook een enquête verwerkt waarbij Tensenaren zich uitspreken over hun perceptie en appreciatie van de maalderij. Vandaag staat het gebouw zeer centraal. Het ligt in het midden van Temse tussen enerzijds de Scheldekaai en “historisch Temse” en anderzijds de nieuwe wijk, ontwikkeld op de voormalige Boelwerfterreinen.

DHAEZE-VAN RYSSEL Luc, DE HERDT René, De Camelia. Een ‘aristocratische roos’. De eerste industriële plant van Gent. VIAT 2008.

De camelia is een plant afkomstig uit Zuidoost-Azië en behoort tot de thee-familie. De naam werd aan de plant gegeven door Carolus Linnaeus en verwijst naar de lekenbroeder G.J.Kamel (Camellus), geboren in Moravië, die in de 17de eeuw als missionaris en onderzoeker van geneeskrachtige planten actief was in de Filippijnen. De camelia werd via Engeland in België geïntroduceerd omstreeks 1800 en in de periode 1800-1860 (vooral te Gent) op industriële schaal gekweekt en uitgevoerd.

De namen van talrijke kwekers en beroemde liefhebbers blijven historisch met deze teelt verbonden en passeren de revue in het voorliggend boek, o.m. de tuinbouwer Jan Van Geert (1790-1871), de botanicus Andreas Donkelaer (1783-1858), de Luikse tuinbouwer Lambert Jacob-Makoy (1790-1873) de Gentse tuinbouwersfamilies Verschaffelt en De Bisschop, Louis Van Houtte (1810-1876), de “Gentse prins der horticulteurs” en ook de beroemde Brusselse cartografen Philippe en Jean-François Vandermaelen. Interessant zijn hier ook de afgebeelde porseleinkaarten.

De auteurs gaan verder ook in op de Koninklijke Cameliacollectie in de serres van Laken, waarna Luc Dhaeze vervolgt met de bespreking van talrijke Belgische Camelia-variëteiten (een prachtig geïllustreerd deel van het boek). Tenslotte worden plaatsen besproken waar men Camelia's kan bewonderen, zoals het provinciaal domein Het Leen te Eeklo of het domein Groenenberg te Sint-Pieters-Leeuw. Voor informatie over een huidige telers van camelia's, surf naar www.camellia.be.

HERTOGS Edward, VAN DER AUWERA Frans, VAN OLMEN Jef, Een bundeling van spoorwegverhalen over Lint. Lint, (Heemkundige Kring ‘Eugeen Goeyvaerts’) 2010.

Edward Hertogs geeft de geschiedenis van de spoorweg Kontich-Lier-Herentals-Turnhout en het station te Lint. Zelfs in een klein stationnetje gebeuren er merkwaardige dingen. Samen met Jaf Van Olmen (Febelrail) beschrijft Frans Van Der Auwera de aanleg van de ontdubbelingslijn 27 en de protesten van de benadeelden. Frans Van Der Auwera geeft een analyse van de “Schrikkelijke spoorwegramp van Contich” van 21 mei 1908. Toen ook al werd de schuld bij de laagste in graad gelegd, nl. de wisselwachter (vader van 9 kinderen). Het feit dat arbeiders uit Brussel, die onaangekondigde werken uitvoerden, niet de taal van de streek spraken, speelde ook een rol. Geen enkele van de betrokken leidende ambtenaren voelde zich verantwoordelijk voor de 41 doden en 320 gekwetsten. De voorliggende publicatie is goed gedocumenteerd en overvloedig geïllustreerd met tijdsdocumenten. (K.H.)

ISTASSE Isabelle (coörd.), DELAET Jean-Louis (dir.), BILLEN Claire, e.a., Patrimoine industriel et logement. Charleroi / Blegny, (Des Usines et des Hommes, nr. 2) 2010.

Voor de tweede maal verscheen een jaarnummer “Des Usines et des Hommes” van de asbl PIWB (Patrimoine Industriel Wallonie-Bruxelles), deze keer volledig gewijd aan “huisvesting en industrie”. Claire BILLEN steekt de spits af met een afbakening van arbeidershuisvesting, sociaal wonen, patronale huisvesting, enz. Daarop volgt een bijdrage van Alice-Anne CASTIAUX en Assunta BIANCHI over mijnwerkerswoningen in de Borinage (zie ook www.saicom.be). Flavia CUMOLI brengt een boeiende bijdrage over de naoorlogse krotoprui-ming en de relatie tussen industrie en huisvesting in de periode 1945-1960. Daarop volgt de bijdrage van socioloog René SCHOONBROODT over de geschiedenis van sociale huisvesting in de Brusselse regio. Aurore DE BRUYN vervolgt met vier case-studies van sociale huisvesting in de Brusselse regio, die de periode 1890-2010 overspannen. Dit is één van de meest vernieuwende bijdragen. Ook over Brussel: de bijdrage van Guido VANDERHULST over de Familistère Godin en de (hoopvolle) toekomst als (opnieuw) wooncentrum. Dany GICART brengt het verhaal over de herbestemming van een zeepfabriek tot woningen te Mons en Karima HAUDY bespreekt het vrijwel onbekende “oosters” kasteel “Château du Bouly” (een voormalige directeurswoning) te La Louvière. Dit laatste artikel is erg verrassend en legt interessante verbanden andere “oriëntaalse” industriële architectuur. Bruno GUIDOLIN (over de bouw en ontwikkeling van de mijn te Blegny) en Isabelle SIRJACOBS (over de metaalreus “Compagnie Centrale de Construction” te Haine-Saint-Pierre, bouwer van onder meer de spoorwegkap van Antwerpen-Centraal) sluiten met hun “Varia-bijdragen” deze buitengewone publicatie, waarvoor superlatieven ontbreken, af. Warm aanbevolen. Zie ook www.patrimoineindustriel.be. (P.V.)

KALOF Linda & BYNUM William (eds.), A cultural history of the human body. Oxford, (Berg) 2010. ISBN 978 1 84520 826 4.

Zesdelige, prestigieuze reeks uitgaven over de veranderende houding van mens tegenover zijn lichaam en dat van de medemens. Een cross-culturele en interdisciplinaire studie waaraan tientallen eminente deskundigen participeerden. De delen omvatten volgende perioden: 1. de oudheid, 2. de middeleeuwen, 3. de renaissance, 4. de Verlichting, 5. "the Age of Empire", 6. "the Modern Age" (de 20ste eeuw). Onmogelijk om hier dit "magnum opus" in detail te bespreken. Bij wijze van voorbeeld een "tipje van de sluier" over de inhoud van "Volume 5", die de periode van de 1ste en 2de industriële revoluties behandelt. Veel aandacht gaat hier naar de grote vooruitgang van de medische sector die oude taboes tegenover het lichaam verdreef, hoewel er ook een verpreutings-tendens aanwezig was tijdens de Victoriaanse periode. Dit deel gaat ook in op de ontwikkeling van het schoonheidsideaal van 1780 tot 1914 en op de sterke opkomst van racisme (niet los te zien van het heersende kolonialisme). Het boek vervolgt over culturele aspecten tattooëring, wespentailles, seksuele perversie maar ook over medische aspecten (vaccinatie, bestrijding van besmettelijke ziekten, volksgeneeskunde).

Zie ook www.bergpublishers.com.

MORTELMANS Koen, RAEYMAEKERS Peter, RUYTERS Marc, 150 jaar RUCA. Anderhalve eeuw groeien. Antwerpen, (RUCA) 2002.

Dit niet al te best verspreid boek is in meerdere opzichten interessant. Het blikt terug op een dubbele geschiedenis: deze van het "Institut Supérieur de commerce d'Anvers" of "Hoger Handelsgesticht" (aan de Schildersstraat, de verre voorloper van het RUCA, gesticht in 1852) en het RUCA die (die hierop verder bouwde), opgestart als "Rijksuniversitair Centrum Antwerpen" in 1965 met een gloednieuwe campus aan de Groenenborgerlaan. Bijzonder interessant zijn een aantal kaderteksten die het historisch gedeelte illustreren: over het Museum van Handelswaren (opgericht door Prof. Frans-Jan Matthyssens en opgedoekt in de jaren zeventig en tachtig van vorige eeuw), het Scheepvaartmuseum (opgericht in 1927, toen gevestigd in de Rijkshandelshogeschool, aan de kant van de Coquilhatstraat), de "Koloniale hogeschool" (nabij het Middelheimpark) waarin in 1965 de economen en nieuwe RUCA-faculteiten hun intrek namen. Het tweede deel het boek beschrijft de verwezenlijkingen op vlak van wetenschappelijk onderzoek en "Campus en kunst" (over de band in het RUCA tussen 'Ars' en 'Scientia') is een mooi afsluitend hoofdstuk. De publicatie is een terugblik en tevens een vooruitblik naar de fusie van de drie Antwerpse universitaire instellingen die op het ogenblik van de redactie vlak voor de deur stonden.

MENS Noor, WAGENAAR Cor, Architectuur voor gezondheidszorg in Nederland. Rotterdam, (NAi) 2010. ISBN 978-90-5662-733-1.

Het Nederlands Architectuurinstituut (NAi) gaf pas dit overzichtswerk uit, dat de ontwikkeling van gebouwen en voorzieningen beschrijft voor gezondheidszorg vanaf het eind van het ancien régime tot heden. Ziekenhuizen, maar ook psychiatrische klinieken, sanatoria, woon- en zorggebouwen voor ouderen worden behandeld. Daarbij wordt de ontwikkeling op bouwkundig vlak gekoppeld aan de veranderende perceptie de patiënt, de rol van de overheid, de evoluties op geneeskundig en ideologisch vlak. Na een aantal inleidende hoofdstukken worden vijftig gebouwen (periode 1850 tot nu) beschreven en geïllustreerd. De publicatie kwam tot stand in samenwerking met Thomassen à Thuessing. Dit geldt ook voor een andere recente publicatie van dezelfde auteurs over de architectuur van de ouderenhuisvesting in Nederland na de Tweede Wereldoorlog (tevens uitgegeven door het NAi).

PATROONS Wilfried, Van 't Schijn tot 't Scheld. De geschiedenis van de Herentalse vaart. De vergeten en verdwenen levensader van Antwerpen gedurende 400 jaar. Antwerpen, (M-publishing) 2009. ISBN 978 90 78715 25 2.

De Schijn (in Antwerpen steevast "het Schijn" genoemd) is een klein riviertje dat een zeer belangrijke rol heeft gehad bij de drinkwater bevoorrading van Antwerpen. Om het water uit deze rivier naar de stad te brengen werd vanuit Wommelgem een kanaal gegraven dat oorspronkelijk voorzien was om Antwerpen met Herentals te verbinden, maar dat project werd niet uitgevoerd. Het water werd in het verleden ook gebruikt om in Antwerpen bier mee te brouwen. Het verhaal over het bekende, tot in 1931 actieve "Waterhuis" (Brouwershuis) wordt in de publicatie nog eens uitvoerig belicht (p. 38-43 en 126 e.v.). Ook het minder bekende, aanpalende bedrijfsgebouw van de "Kendall Motor Oil Pennsylvania" wordt beschreven (p. 124). Mogelijks wordt een deel van het gebouw ingericht als ingang van het toekomstig "Brouwershuis-Museum".

Langs de oevers van de Herentalse vaart vestigden zich talrijke (verdwenen) bedrijven (o.m. de textielververij C.E. Lodewijckx te Bergerhout, de Phoenix-fabriek William Wood te Deurne), maar ook landhuizen en kasteeltjes. De uitbouw van de Antwerpse agglomeratie, de aanleg van diverse autowegen en de aangepaste watervoorziening (onder meer door Antwerpse Waterwerken) leidden tot het dempen van de vaart zowel binnen als buiten de bebouwde kern van de stad. Restanten van de vaart zijn vandaag nog te vinden in het Rivierenhof te Deurne. Het boek geeft aandacht aan herbestede industriële panden langs de vroegere vaart, zoals de brouwerij Beirens (heden kantoren) in de Draaiboornstraat te Wommelgem (p. 76-77). De publicatie wordt afgerond met een wandel- en fietsroute, geïllustreerd met degelijke kaarten.

“Van 't Schijn tot 't Scheld” is een pretentieloos en zeer aantrekkelijk boek, verkrijgbaar in o.m. de Stadswinkel Antwerpen (Grote Markt).

SMIT Frank V., Bruggen in Amsterdam. Infrastructurele ontwikkelingen en brugontwerpen van 1850 tot 2010. Utrecht, (Stichting Matrijs) 2010. ISBN 978 90 5345 337-7.

Buitengewoon boek zowel naar kwantiteit (400 pagina's en honderden illustraties) als vanuit kwalitatief oogpunt. Het boek opent met een deel, getiteld “Water, Wegen, Bruggen” en geeft de ontwikkeling weer van de infrastructurele werken in de laatste anderhalve eeuw. Hoofdstuk 1 focust op de periode 1850-1900, waar vooral nut en functie primeerden op de vorm. In “Het schoonheidsideaal en Publieke Werken 1900-1926” (hoofdstuk 2) komen de artistieke ambities van de ontwerpers meer op de voorgrond. Verder volgen de tijdsblokken 1926-1950 (3), 1950-1980 (4) en 1980-2010 (5). Vervolgens komen in “Deel 2” vele tientallen Amsterdamse bruggen (en ook een paar sluizen) aan bod met een gedetailleerde technische bespreking. Verder komen drie uitgewerkte bruggenroutes voor.

Ook de bijlagen zijn omvangrijk en indrukwekkend: een zeer degelijke brugbibliografie, registers van personen, instellingen, op plaatsnaam en op brugnaam. Verder is er een uniek overzicht met lijsten van Amsterdamse bruggen volgens brugtype en een handig bruggenlexicon. Warm aanbevolen dus en een tip voor de VIOE-onderzoekers, om ook zo'n boek te realiseren over bruggen in Vlaanderen !

STICHELBAUT Elaine, Interieurs van spoorwegstations in West-Vlaanderen, periode 1838-1914. (Ongepubliceerde) Masterthesis Monumenten- en Landschapszorg, Artesis Hogeschool Antwerpen, Academiejaar 2009-2010.

“Stations worden opnieuw the place to be in de stad”, zo beschrijft men deze actuele trend in de recente Cinematek-publicatie “Rail” onder redactie van E.Martens, besproken in de vorige SIWE-Nieuwsbrief. Na jaren van status quo en (op veel plaatsen) van verwaarlozing staan de stationsomgevingen en de stations zelf weer volop in de belangstelling. Bij de oprisings- en renovatiewerken van stationsinterieurs is het risico echter groot dat één en ander fout gaat en dat de weinige originele interieurs verminkt worden.

De thesis van E. Stichelbaut gaat na welke stations in West-Vlaanderen uit de periode 1838 tot 1914 hun origineel interieur behielden. De interieurs van de oudste, nog bestaande stations in de provincie, namelijk te Ingelmunster (1847), Poperinge (1856) en Meulebeke (1854), werden onherkenbaar veran-

derd in de loop van de tijd. Van de 93 “West-Vlaamse” stations, gebouwd tussen 1838 en heden werden er 35 gesloopt, 34 voor een andere functie herbestemd en zijn er nog 24 nog gebruikt als station. Van deze 24 stations dateren er 10 van voor WO I.

Een der best bewaarde interieurs is dat van het station te Veurne (1895) (waarvoor plannen bestaan om het te herbestemmen, terwijl de stationsfunctie in een nabijgelegen nieuw gebouw zou worden ondergebracht !). De masterthesis gaat uitgebreid in op planindelingen, de ruimtelijke indelingen, de bouwmaterialen, meubilair en interieurdecoratie van de “standaardstations”, opgericht voor 1914. Deze werden destijds bepaald in functie van de moderne efficiëntie, met het doel om zeg maar “op tijd de trein te halen”. De thesis bevat ook interessante bijlage, o.m. een overzicht van de in West-Vlaanderen beschermde stations en hun huidige bestemming.

We sluiten af met een lijstje van stationsmonumenten in de provincie: Harelbeke (heden restaurant), Oostende-Kaai (station + cultuuraccomodatie), Ramskapelle (een oorlogsmonument), Veurne (tot op heden gebruikt als station), Oostkamp (wordt verplaatst en herbestemd als bibliotheek), Poperinge (stationsfunctie behouden), Wevelgem (idem + restaurant), Wervik (stationsfunctie), Bissegem (kruidenierszaak), Vlamertinge (tandartspraktijk + woning), Moere (woonfunctie), Sint-Eloois-Vijve (kleinhandel), Lissewege (kunstgalerie) en Avelgem (socio-culturele functie).

Deze thesis is raadpleegbaar in de Artesis Hogeschool Antwerpen.

WILSSENS Marie-Anne, Van Heppeneert tot Klein Rusland. Leuven, (Davidsfonds & Erfgoed Vlaanderen) 2010.

De uitgevers zijn met deze erfgoedwandelgids niet aan hun proefstuk toe. Deze keer focust Erfgoed Vlaanderen op het wonen vroeger en nu in Vlaanderen (en Brussel). Daarbij worden 25 markante wijken uit landelijke en stedelijke omgevingen toegelicht. Het geheel levert een bonte mozaïek die de rijkdom en armoede van onze wooncultuur illustreert. We vermelden (in relatie tot industriële cultuur) in het bijzonder de Vuurtorenwijk te Oostende (p. 41-56), de Gevaertwijk in Oudenaarde (p. 127-138), de sociale wijk Klein Rusland te Zelzate (p. 139-154), Noeveren als steenbakkerijwijk aan de Rupel te Boom (p. 209-218), het Atoomdorp te Mol (p. 219-235) en de tuinwijk van Winterslag (p. 237-246). Elke wijk wordt kort ingeleid, waarop een wandelroute beschreven wordt, voorzien van een handige kaart. ISBN 978-90-5826-688-0.

IN MEMORIAM

Leonard Debleeckere**Gent 1925- Bonheiden 2010**

Op 11 juli jl. overleed ingenieur Leonard DEBLEECKERE. Ik leerde Leonard kennen tijdens de aanloop naar de SIWE-tentoonstelling "Een blik op Marie Thumas te Leuven" in 2008. Als gewezen Technisch Directeur van Marie Thumas was L. Debleeckere de juiste man voor nauwgezette antwoorden op tal van vragen en het aanleveren van precieze documentatie. In het najaar van 2009 zette SIWE een tweede tentoonstelling op over voedselbewaring en de conservennijverheid, namelijk "De Zon blik op Mechelen". Ook voor deze tentoonstelling bood L. Debleeckere intensieve samenwerking en ook nu weer gaf hij een voordracht, druk bijgewoond door SIWE-leden en door zijn vroegere collega's en medewerkers. Leonard was begeistert door de ontwikkeling van de technologie in zijn vakgebied en was een autoriteit tot ver buiten de landsgrenzen. SIWE denkt met dankbaarheid terug aan de intensieve momenten van samenwerking. In naam van onze vereniging betuig ik aan Leonards echtgenote Janine en aan de familie Debleeckere mijn oprechte deelneming.

Patrick Viaene

INHOUD

Voorwoord.....	2
Verslag van enkele recente activiteiten...	3
Komende activiteiten.....	8
Oproepen.....	16
Erfgoednieuws uit de regio's.....	16
Internationaal nieuws.....	42
Uitvindingen en uitvinders.....	47
Onder de leeslamp	49
Boekbesprekingen.....	55

HOE LID WORDEN VAN SIWE VZW ?

Door uw bijdrage te storten op rekening 001-3088106-90 van SIWE vzw Stapelhuisstraat 15 LEUVEN IBAN: BE 34 00 13 0881 0690, BIC: GEBABEBB)

BELGIË		BUITENLAND	
Sympathiserend lid :	20 €	Sympathiserend lid :	30 €
Vereniging :	30 €	Vereniging :	40 €
Steunend lid, bedrijf :	50 €	Steunend lid, bedrijf :	50 €

SIWE vzw is aangesloten bij **vzw Forum voor ERFGOEDVERENIGINGEN**

Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap en

0881 13 00 34 BE
P.B. - P.P.
België-Belgique

Afzender: SIWE v.z.w.
Stapelhuisstraat 15
3000 LEUVEN

Afzender: SIWE v.z.w.
Stapelhuisstraat 15
3000 LEUVEN

Afzender: SIWE v.z.w.
Stapelhuisstraat 15
3000 LEUVEN